

Communicatiewetenschap

**Faculteit Gedragwetenschappen
Universiteit Twente**

QANU, juli 2012

Uitgave:

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

© 2012 QANU / Q315

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

Inhoud

Rapport over de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies van de Universiteit Twente 5

Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	6
Samenstelling van de commissie.....	6
Werkwijze van de commissie.....	7
Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Twente	8

Samenvattend oordeel	10
----------------------------	----

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	14
---	----

Bijlagen..... 37

Bijlage 1: Curricula vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	39
--	----

Bijlage 2: Bezoekprogramma en gespreksgroepen.....	41
--	----

Bijlage 3: Domeinspecifiek referentiekader.....	43
---	----

Bijlage 4: Overzicht doelen, eindtermen en Dublin Descriptoren.....	53
---	----

Bijlage 5: Curricula	65
----------------------------	----

Bijlage 6: Relatie eindtermen en programmaonderdelen.....	69
---	----

Bijlage 7: Leerlijnen in de bacheloropleiding	73
---	----

Bijlage 8: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	75
---	----

Bijlage 9: Bestudeerde bijlagen en documenten.....	81
--	----

Bijlage 10: Onafhankelijkheidsverklaringen	83
--	----

Dit rapport is vastgesteld op 9 juli 2012.

Rapport over de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en masteropleiding Communication Studies van de Universiteit Twente

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap

Naam van de opleiding: Communicatiewetenschap (CW)
Registratienummer CROHO: 56615
Niveau van de opleiding: bachelor
Oriëntatie van de opleiding: wo
Aantal studiepunten: 180 EC
Afstudeerrichtingen: n.v.t.
Locatie(s): Enschede
Variant(en): voltijd
Vervaldatum accreditatie: 31 december 2013

Masteropleiding Communication Studies

Naam van de opleiding: Communication Studies (CS)
Registratienummer CROHO: 60713
Niveau van de opleiding: master
Oriëntatie van de opleiding: wo
Aantal studiepunten: 60 EC
Afstudeerrichtingen: Marketing Communication
Corporate Communication
New Media and Communication
Locatie(s): Enschede
Variant(en): voltijd
Vervaldatum accreditatie: 31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Communicatiewetenschap aan de Faculteit Gedragwetenschappen van de Universiteit Twente vond plaats op woensdag 28 maart 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling: Universiteit Twente
Status van de instelling: Bekostigd
Resultaat instellingstoets: Positief over voorwaarde

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleiding zijn opgenomen in Bijlage 8.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en masteropleiding Communication Studies van de Universiteit Twente valt binnen de clusterbeoordeling Communicatiewetenschap, waarvoor in 2012 in totaal acht opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling Communicatiewetenschap is samengesteld uit totaal zeven commissieleden:

- Prof. dr. Hilde Van den Bulck, hoogleraar Communicatiewetenschappen, Universiteit Antwerpen (voorzitter);
- Dr. Steven Eggermont, universitair hoofddocent Communicatiewetenschappen, School voor Massacommunicatie, en onderzoeks- en programmadirecteur van de bachelor- en masteropleiding Communicatiewetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. W. Fred van Raaij, emeritus hoogleraar Economische Psychologie, Universiteit van Tilburg;
- Dr. Peter van Aelst, universitair hoofddocent Politieke Wetenschap, Universiteit Antwerpen en Universiteit Leiden;
- Prof. dr. A.A. Fons Maes, hoogleraar Communication and Information Sciences, Universiteit van Tilburg;
- Nadja Zwilling, student Communicatiewetenschap, Universiteit Twente;
- Wendalin van de Giessen, student Communicatiewetenschap, Universiteit van Amsterdam.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van eventuele belangenconflicten, expertise en beschikbaarheid een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit vijf commissieleden. Om de consistentie binnen het cluster te waarborgen, heeft de voorzitter van de commissie, prof. dr. Hilde Van den Bulck, alle bezoeken bijgewoond. Ditzelfde geldt voor commissieleden dr. Steven Eggermont en prof. dr. W. Fred van Raaij.

Coördinator van de clustervisitatie Communicatiewetenschap was mw. Nikki M. Versepunt MSc, medewerker van QANU. Zij was tevens de projectleider tijdens het bezoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Tijdens de overige bezoeken aan de Universiteit Twente, de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam, was mw. Petra G.A. Helming MSc als projectleider aanwezig. Ook de projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken. Enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen. De betrokken projectleiders hebben alle rapporten gelezen.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

Op woensdag 1 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Communicatiewetenschap besproken. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 3 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een samengesteld document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen in Bijlage 2 bij dit rapport. Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaar gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft een deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Twente

Het bezoek aan de Universiteit Twente vond plaats op woensdag 28 maart 2012 in Enschede. Het programma van het bezoek is te vinden in Bijlage 2 van dit rapport. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt. Wel heeft een student voorafgaand aan het bezoek een schriftelijke reactie naar de commissie gestuurd.

De commissie die de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en masteropleiding Communication Studies van de Universiteit Twente beoordeelde, bestond uit:

- Prof. dr. Hilde Van den Bulck, hoogleraar Communicatiewetenschappen, Universiteit Antwerpen (voorzitter);
- Dr. Steven Eggermont, universitair hoofddocent Communicatiewetenschappen, School voor Massacommunicatie, en onderzoeks- en programmadirecteur van de bachelor- en masteropleiding Communicatiewetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. W. Fred van Raaij, emeritus hoogleraar Economische Psychologie, Universiteit van Tilburg;
- Prof. dr. A.A. Fons Maes, hoogleraar Communication and Information Sciences, Universiteit van Tilburg;
- Wendalin van de Giessen, student Communicatiewetenschap, Universiteit van Amsterdam.

De commissie werd ondersteund door mw. Petra G.A. Helming MSc.

Het College van Bestuur van de Universiteit Twente en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de twee genoemde opleidingen.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleiding heeft de commissie voorafgaand aan en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van opleidingen te bepalen hebben de coördinator en voorzitter van de visitatiecommissie 15 bachelorscripties en 15 masterscripties geselecteerd. De scripties werden aselect gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en varianten (zie Bijlage 9).

Samenvattend oordeel over de kwaliteit van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Communicatiewetenschap over de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies aan de Universiteit Twente. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de zelfstudie, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen van de commissie, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde scripties en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor beide opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat beide opleidingen voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit die de voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor beide opleidingen als **voldoende**.

De commissie heeft de door de opleidingen geformuleerde eindkwalificaties afgezet tegen het Domeinspecifiek Referentiekader Communicatiewetenschap en het profiel en de oriëntatie van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies aan de Universiteit Twente. De commissie concludeert dat het Domeinspecifiek Referentiekader een adequaat beeld schetst van het domein van de communicatiewetenschap en de algemene kennis en vaardigheden waarover afgestudeerden dienen te beschikken. De commissie heeft gezien dat beide opleidingen van de Universiteit Twente kiezen voor een praktijkgerichte ontwerpbenadering. Dit zorgt voor een duidelijke profilering ten opzichte van andere opleidingen Communicatiewetenschap. Tegelijkertijd benadrukt de commissie dat het toegepaste karakter vraagt om voortdurende aandacht om de balans tussen de wetenschappelijke oriëntatie en de beroepsoriëntatie te blijven bewaken. De eindkwalificaties sluiten volgens de commissie aan bij het profiel en de oriëntatie van de opleidingen van Universiteit Twente, en het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader. Bovendien weerspiegelen de eindtermen voldoende het beoogde wetenschappelijk niveau.

Standaard 2: Onderrwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor beide opleidingen als **voldoende**.

In de afgelopen jaren is een curriculumherziening doorgevoerd in zowel de bacheloropleiding, als de masteropleiding. De huidige curricula van de bachelor- en masteropleiding zijn evenwichtig en coherent samengesteld. De opbouw en samenhang zijn helder, mede dankzij de vijf leerlijnen in het bachelorprogramma (*Theoretische vakken, Ontwerpvakken, Methoden en Technieken vakken, Academische Vaardigheden en Integratievakken*) en de drie specialisaties in de master (*Marketing Communication, Corporate Communication en New Media and Communication*). De inhoud en het niveau van de opleidingen is adequaat en waarborgt dat afgestudeerden voldoen aan de eindkwalificaties van de opleidingen. Ook is er voldoende aandacht voor zowel academische vorming als de beroepspraktijk. Studenten worden goed voorbereid op het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en de toepassing van theorie in hun dagelijkse werk. De commissie waardeert de keuzevrijheid van bachelorstudenten. Zij raadt aan om in het masterprogramma (ook voor studenten die niet extern afstuderen) keuzeruimte te bieden om een externe stageopdracht uit te voeren. Contact met het beroepenveld via een dergelijke opdracht verhoogt de kansen van afgestudeerden op de arbeidsmarkt.

Tot genoegen van de commissie is de internationale oriëntatie van de opleidingen de afgelopen jaren toegenomen. De commissie heeft vertrouwen dat deze lijn de komende jaren wordt doorgezet. Volgens de commissie zijn aanvullende stimulerende maatregelen op zijn plaats om, met name in de bacheloropleiding, meer buitenlandse studenten aan te trekken. Ook zou de bacheloropleiding meer mogelijkheid moeten bieden om Engelse taalvaardigheid te ontwikkelen tot het gewenste niveau.

De commissie kan zich vinden in het didactisch concept en ziet de uitwerking ervan voldoende terug in de verschillende werk- en toetsvormen. De voorzieningen dragen bij aan de realisatie van de beoogde werkvormen. Daarnaast is sprake van een grote betrokkenheid van studenten, docenten en het management bij de kwaliteit van het onderwijs. Er zijn de afgelopen jaren diverse verbetermaatregelen getroffen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

De commissie stelt vast dat de instroom en doorstroom in beide opleidingen voldoende is, en spreekt haar waardering uit over het vernieuwde programma van de premaster dat de zij-instroom in de masteropleiding bevordert. Gezien het beperkte aantal studenten dat kiest voor deze variant, vraagt de commissie aandacht voor de profilering van de masterspecialisatie *New Media and Communication*.

Ondanks de acceptabele studielast, de goede studieondersteuning, en een stijging van de bachelorrendementen, baart de lange afstudeertijd de commissie zorgen. Zij adviseert om maatregelen te nemen zodat studievertraging voorkomen wordt, onder andere door in het geval van een externe afstudeeropdracht een beter onderscheid te maken tussen het schrijven van de scriptie en de werkzaamheden voor een externe organisatie. De commissie ondersteunt het strenge regime van het bindend studieadvies (BSA) voor bachelorstudenten. Door het ontbreken van een 'harde knip' tussen de bachelor- en masteropleiding tot dit studiejaar, zijn geen gegevens over de rendementen van de masteropleiding beschikbaar. De commissie is van mening dat de informatie zo snel mogelijk beschikbaar moet zijn.

Volgens de commissie is er sprake van een onderwijskundig goede staf. Hoewel de huidige staf-studentratio wat aan de hoge kant is (relatief veel studenten per medewerker), is de kwantitatieve personeelsbezetting acceptabel. De goede aandacht voor onderwijscompetenties en onderwijsondersteuning dragen hieraan bij. De commissie vindt het zorgwekkend dat in de opbouw van het personeel te weinig onderzoekscapaciteit en -senioriteit aanwezig is als gevolg van organisatorische en personele wijzigingen. Hoewel verschillende initiatieven ondernomen zijn om deze balans te herstellen, hebben deze tot op heden tot onvoldoende resultaat geleid. De commissie vraagt het bestuur van de faculteit en de Universiteit Twente om de opleidingen hierbij te ondersteunen.

De commissie concludeert dat de inhoud en vormgeving van het programma, de kwaliteit van het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen, de toegelaten studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor beide opleidingen als **goed**.

De commissie is nagegaan of de opleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij concludeert dat er een adequaat toetsbeleid gehanteerd wordt, dat duidelijk wordt gecommuniceerd aan studenten.

De commissie is onder de indruk van de goed functionerende examencommissie. Zij is bovendien uitermate positief over de systematische en nauwkeurige wijze waarop het toezicht op en de verbetering van de kwaliteit van toetsing plaats vindt. De commissie is van mening dat de gekozen aanpak als voorbeeld geldt voor andere Nederlandse opleidingen. Er is volgens de commissie in beide opleidingen sprake van een adequate en afgestemde mix van toetsvormen. Ook zijn de inhoud en het niveau van de toetsen die de commissie bestudeerd heeft in orde. Bovendien kan de commissie zich vinden in de procedures rondom de totstandkoming en beoordeling van scripties.

Op basis van de tussentijdse en afsluitende toetsen, de bachelor- en masterscripties en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk en in een vervolgopleiding functioneren, concludeert de commissie dat het gerealiseerde eindniveau voldoet aan de Nederlandse standaard. De commissie beoordeelt het niveau van de bachelorscripties en masterscripties (alle drie de varianten) als voldoende. De commissie is onder de indruk van het niveau van Engels in de masterscripties. In het algemeen viel het de commissie op dat de afstudeerwerken van zowel bachelor- als masterstudenten een relatief operationeel karakter hebben. De commissie beseft dat dit aansluit bij het specifieke kader dat de opleidingen hebben gesteld en stelt derhalve vast dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Communication Studies

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

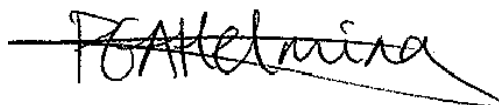
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 9 juli 2012

Prof. dr. Hilde Van den Bulck

mw. Petra G.A. Helming MSc.

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

1.1. Bevindingen

Domeinspecifiek Referentiekader

De bachelor- en masteropleidingen Communicatiewetenschap worden in Nederland aan vier universiteiten aangeboden: de Universiteit Twente, de Radboud Universiteit Nijmegen, de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam. Deze opleidingen hebben gezamenlijk een beschrijving uitgewerkt van het domein van de communicatiewetenschap, dat is opgenomen in Bijlage 3. De commissie heeft het kader bestudeerd en stelt vast dat een adequaat beeld geschetst wordt van het domein. Daarnaast wordt helder uiteengezet over welke specifieke kennis en vaardigheden communicatiewetenschappers op bachelor- en masterniveau over het algemeen zouden moeten beschikken.

De commissie is positief over de inhoudelijke aansluiting die Communicatiewetenschap Nederland zoekt bij de doelstellingen en praktijken van de International Communication Association (ICA) en de International Association for Media and Communication Research (IAMCR). Zij wijst op de mogelijkheid om de domeinbeschrijving ook af te stemmen op de doelstellingen van het ECREA (European Communication Research and Education Association), aangezien deze doelstellingen explicieter gericht zijn op onderwijs in communicatiewetenschap.

Profiel en oriëntatie

In aanvulling op de algemene beschrijving van het domein beschrijft de zelfstudie het profiel van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies van de Universiteit Twente. De commissie is van mening dat beide opleidingen voldoende aansluiten bij het Domeinspecifiek Referentiekader. De commissie kan zich vinden in het profiel en de beroeps- en wetenschappelijke oriëntatie van de bachelor- en masteropleiding.

Onderscheidend kenmerk van beide opleidingen van de Universiteit Twente is de praktijkgerichte ontwerpbenadering; studenten leren op systematische wijze te werken aan de oplossing van communicatieproblemen uit de praktijk. De commissie vindt de keuze voor het ontwerpperspectief begrijpelijk, gezien de profilering van de Universiteit Twente waarbij de integratie van gammavakken en technische vakken centraal staat. Tegelijkertijd maakt de keuze voor de ontwerpbenadering dat de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies meer praktijkgericht en beroepsgeoriënteerd zijn in vergelijking tot andere universiteiten. Op basis van de gesprekken met management, docenten en studenten en inzage van vakbeschrijvingen tijdens het bezoek aan de Universiteit Twente, concludeert de commissie dat er voldoende academische onderbouwing aanwezig is voor een wetenschappelijke opleiding. De commissie benadrukt dat het toegepaste karakter van de

opleidingen vraagt om voortdurende aandacht om de balans tussen academisch/conceptueel denken en professionele vaardigheden te blijven bewaken.

De bacheloropleiding Communicatiewetenschap wordt in de zelfstudie beschreven als een brede, wetenschappelijke opleiding. Kenmerkend voor het profiel van de bacheloropleiding is het toegepaste karakter, het ontwerpperspectief, aandacht voor de organisatorische context van communicatie en de aandacht voor toepassing van informatie- en communicatietechnologie. Het beoogde doel van de opleiding is om studenten op te leiden tot startende professionals en beginnende onderzoekers. Daarnaast dient de afgeronde bacheloropleiding voldoende basis te bieden voor studenten om door te stromen naar de masteropleiding Communication Studies binnen de Universiteit Twente of aan een andere universiteit.

De masteropleiding Communication Studies kent drie specialisaties, te weten *Corporate Communication*, *Marketing Communication* en *New Media and Communication*. De specialisaties sluiten aan bij het onderzoek van de vakgroepen Communicatiewetenschap en Media, Communicatie en Organisatie. De commissie kan zich vinden in de aangeboden specialisaties, omdat ze de benodigde diepgang en coherentie aanbrenge(n) in het masterprogramma. Bovendien sluiten de specialisaties aan bij de (actuele) stromingen binnen het domein van de communicatiewetenschap. De commissie is van mening dat de profilering van de specialisatie *New Media and Communication* aandacht verdient, gezien het beperkte aantal studenten dat voor deze variant kiest (meer hierover onder standaard 2). Volgens de zelfstudie beoogt de masteropleiding Communication Studies academici op te leiden voor zowel een wetenschappelijke carrière (wetenschapper, promovendus), als de beroepspraktijk (onderzoeker, ontwerper, communicatiemanager of communicatieadviseur binnen organisaties). Afgestudeerde masterstudenten dienen te beschikken over de competenties om zelfstandig wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de communicatiewetenschap te verrichten.

Eindkwalificaties

De doelstellingen van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies worden nader gespecificeerd in de eindkwalificaties van beide opleidingen. Een overzicht van de eindtermen en de verbinding met de Dublin Descriptoren is te vinden in Bijlage 4. De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en stelt vast dat deze aansluiten op het Domeinspecifiek Referentiekader. Het onderscheid tussen de eindkwalificaties op bachelorniveau en de eindkwalificaties op masterniveau is duidelijk vast te stellen. Volgens de commissie voldoen de eindkwalificaties daarmee aan de geldende standaarden. Ook is de commissie van mening dat de eindkwalificaties voldoende aansluiten op de Dublin Descriptoren.

De commissie heeft begrepen dat er naar aanleiding van de verbeteringsuggesties van de vorige visitatiecommissie binnen de bacheloropleiding een debat is gevoerd over de eindkwalificatie Engels. De vorige visitatiecommissie heeft opgemerkt dat Engels wel genoemd werd in de eindkwalificaties, maar dat specifieke toetsing op dit gebied ontbrak. De opleiding heeft destijds aangegeven de eindkwalificatie Engels te zullen schrappen, maar heeft op advies van de verificatiecommissie toch besloten om de eindterm te handhaven. De opleiding heeft de huidige visitatiecommissie om advies gevraagd ten aanzien van de eindkwalificatie Engels voor de bacheloropleiding Communicatiewetenschap.

De huidige visitatiecommissie adviseert nadrukkelijk om de eindkwalificatie Engels voor de bacheloropleiding te behouden en de toetsing hierbij te laten aansluiten. De commissie acht

dit wenselijk gezien het doel van de opleiding om afgestudeerde bachelorstudenten over voldoende kwalificaties te laten beschikken om door te stromen naar de masteropleiding Communication Studies.

1.2. Overwegingen

De commissie heeft de door de opleidingen geformuleerde eindkwalificaties afgezet tegen het Domeinspecifiek Referentiekader Communicatiewetenschap en het profiel en de oriëntatie van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies aan de Universiteit Twente. De commissie concludeert dat het Domeinspecifiek Referentiekader een adequaat beeld schetst van het domein van de communicatiewetenschap en de algemene kennis en vaardigheden waarover afgestudeerden dienen te beschikken. De commissie heeft gezien dat beide opleidingen van de Universiteit Twente kiezen voor een praktijkgerichte ontwerpbenadering. Dit zorgt voor een duidelijke profilering ten opzichte van andere opleidingen Communicatiewetenschap. Tegelijkertijd benadrukt de commissie dat het toegepaste karakter vraagt om voortdurende aandacht om de balans tussen de wetenschappelijke oriëntatie en de beroepsoriëntatie te blijven bewaken. De eindkwalificaties sluiten volgens de commissie aan bij het profiel en de oriëntatie van de opleidingen van Universiteit Twente, en het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader. Bovendien weerspiegelen de eindtermen voldoende het beoogde wetenschappelijk niveau.

1.3. Conclusie

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Masteropleiding Communication Studies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidings specifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

2.1 Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de opbouw van en samenhang binnen de curricula en wordt ingegaan op de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald naar de curricula (2.1.1). Voorts wordt de oriëntatie van de opleidingen (2.1.2) en het didactisch concept (2.1.3) besproken. Daarna staan de volgende onderwerpen centraal: internationalisering (2.1.4), instroom, studielast en rendementen (2.1.5) en onderwijsgevend personeel (2.1.6). Tot slot wordt aandacht besteed aan opleidings specifieke interne kwaliteitszorg, waarbij tevens wordt beschreven welke verbetermaatregelen zijn doorgevoerd naar aanleiding van de vorige visitatie (2.1.7).

2.1.1 Curricula

In de afgelopen jaren is een curriculumherziening doorgevoerd in zowel de bacheloropleiding (met ingang van het studiejaar 2008/2009) als de masteropleiding (met ingang van het studiejaar 2009/2010). Bijlage 5 geeft een schematisch overzicht van de programmaonderdelen van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies, zoals deze in studiejaar 2011/2012 worden gegeven. In Bijlage 6 is een overzicht opgenomen van de relatie tussen de eindtermen en de programmaonderdelen van de bachelor- en masteropleiding.

Curriculum bacheloropleiding Communicatiewetenschap

De bacheloropleiding Communicatiewetenschap omvat drie jaar en kent een verplicht programma van 150 EC voor alle studenten. In het eerste semester van het derde studiejaar heeft de student keuzeruimte (30 EC). Studenten kiezen zelf hoe ze deze ruimte in willen vullen. Daarbij hebben ze de keuze uit (een combinatie van) een door de examencommissie goedgekeurde minor van de Universiteit Twente, een oriënterende praktijkstage in binnen- of buitenland en keuzevakken van andere opleidingen binnen of buiten de Universiteit Twente. Daarnaast brengen studenten een eigen accent aan in de keuze van het praktijkonderzoek voor de bacheloropdracht (scriptie).

Aansluitend op het profiel en de oriëntatie van de bacheloropleiding, is het curriculum gebaseerd op de volgende vijf leerlijnen:

- *Theoretische vakken;*
- *Ontwerpvakken;*
- *Methoden en Technieken vakken;*
- *Academische Vaardigheden;*
- *Integratievakken.*

De leerlijnen worden verspreid over de drie studie jaren aangeboden (zie Bijlage 5). Een uitgebreide beschrijving van de vijf leerlijnen is te vinden in Bijlage 7.

In de zelfstudie wordt beschreven dat vijf vakken in het verplichte opleidingsprogramma in het Engels worden aangeboden. Dit omdat de vakken onderdeel zijn van het Engelstalige

premasterprogramma Communication Studies. Het betreft de vakken: *Corporate Communication*, *Marketing Communication*, *New Media and Communication*, *Communication Research* en *Philosophy of Communication*.

Curriculum masteropleiding Communication Studies

De masteropleiding Communication Studies duurt een jaar, omvat 60 EC en is Engelstalig. Tot en met studiejaar 2008/2009 hoefden masterstudenten niet te kiezen voor een specialisatie. De studenten waren volledig vrij om zelf een vakkenpakket samen te stellen. Vanaf het studiejaar 2009/2010 is hierin verandering gekomen door de introductie van een aantal specialisaties. De opleiding wilde hiermee meer diepgang en coherentie bereiken in het masterprogramma. Tegenwoordig hebben studenten (bij de start van de master) de keuze tussen de volgende drie specialisaties:

- *Marketing Communication*;
- *Corporate Communication*;
- *New Media and Communication*.

Per specialisatie volgt de student verplicht het bijbehorende kernvak (*Essentials*, 10 EC) en verdiepingvak (*Research topics*, 5 EC). Daarnaast houden masterstudenten keuzevrijheid in de vorm van drie keuzevakken (ieder 5 EC). De 17 verschillende keuzevakken worden verspreid over het studiejaar aangeboden (zie Bijlage 5). De helft van het masterprogramma (30 EC) wordt ingevuld met een afstudeeropdracht (scriptie). Studenten kiezen daarbij individueel een onderzoeksonderwerp dat is gerelateerd aan een of meerdere masterspecialisaties.

Opbouw en samenhang bacheloropleiding Communicatiewetenschap

De commissie is van mening dat het curriculum van de bacheloropleiding evenwichtig en coherent is samengesteld. De opbouw en samenhang is helder, mede dankzij de vijf leerlijnen. De samenhang wordt bovendien geborgd door structureel overleg tussen groepen vakdocenten.

Op basis van tijdens het bezoek bestudeerde beschrijvingen, studiemateriaal en toetsen van verschillende vakken concludeert de commissie dat de beoogde eindkwalificaties over het algemeen in voldoende mate aan bod komen in het bachelorprogramma. De eindkwalificatie Engels vormt hierop een uitzondering (zie ook standaard 1). De commissie is van mening dat de opleiding op korte termijn in het vakaanbod de mogelijkheid moet bieden aan bachelorstudenten om hun Engelse taalvaardigheid te ontwikkelen tot het gewenste niveau. Het vakaanbod dient zich te richten op zowel passieve als actieve Engelse taalbeheersing. Ook dient de eindkwalificatie Engels in het bachelorcurriculum te worden getoetst. De commissie doet de suggestie om het vak *Academic English* voor premasterstudenten ook aan te bieden voor bachelorstudenten. Eventueel kan de opleiding een instaptoets hanteren om aan (beginnende) bachelorstudenten te adviseren of deelname aan het vak gewenst of noodzakelijk is.

De commissie heeft begrepen dat een aantal jaren geleden binnen de faculteit Gedragswetenschappen een duidelijke scheiding is aangebracht tussen de vakgroepen die betrokken zijn bij de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies dan wel Psychologie. De commissie vindt dit een logische knip, die in lijn is met de landelijke ontwikkelingen, en is positief over de goede samenwerking die desondanks is blijven bestaan tussen beide disciplines. Als gevolg van de scheiding is een aantal vakken uit de richting gezondheidspsychologie overgebracht naar de bachelor- en masteropleiding Psychologie. De commissie wil als aandachtspunt aan de opleiding meegeven om ervoor te (blijven) zorgen dat

de vakken binnen de bachelor- en masteropleiding voldoende verbredend zijn. Voldoende aansluiting met de Psychologie is nodig, zonder dat de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies tot een vorm van toegepaste psychologie verworden.

De commissie zet een vraagteken bij de plaatsing van het vak *Sociale Psychologie voor Managers* in het tweede semester van het eerste studiejaar. De commissie geeft er de voorkeur aan om het vak, dat sterk is gericht op management, te vervangen door een meer algemeen communicatievak. Mogelijk kan het vak *Sociale Psychologie voor Managers* worden verplaatst naar een later moment in de bacheloropleiding.

Met name op basis van de gesprekken met studenten en docenten tijdens het bezoek concludeert de commissie dat het bachelorprogramma voldoende keuzevrijheid biedt. De studenten benoemden daarbij specifiek de goede mogelijkheden om minoren en vakken binnen de Universiteit Twente te volgen. Ook de commissie is positief over de mogelijkheden die studenten hebben om de keuzeruimte in het derde jaar van de bacheloropleiding in te vullen met een praktijkstage in Nederland of daarbuiten. Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie begrepen dat de stageonderwerpen divers zijn, maar dat het voornamelijk toegepaste opdrachten zijn bij externe opdrachtgevers. Wetenschappelijk onderzoek is geen verplicht onderdeel van de stage. Wel moeten studenten kunnen aangeven hoe wetenschappelijk onderzoek wordt benut om het advies aan de opdrachtgever te ondersteunen. Volgens de stagecoördinator maakt jaarlijks circa 20% van de studenten gebruik van de stagemogelijkheid.

Opbouw en samenhang masteropleiding Communicatiewetenschap

De commissie heeft het curriculum van de masteropleiding Communication Studies bestudeerd en concludeert dat ook dit curriculum duidelijk en evenwichtig is opgebouwd. De drie specialisaties dragen bij aan de coherentie in het programma en sluiten goed aan bij het profiel en de oriëntatie van de masteropleiding.

Uit de beschikbare documentatie en de gesprekken die de commissie voerde met studenten en alumni is gebleken dat ook het curriculum van de masteropleiding voldoende keuzevrijheid biedt. De drie keuzevakken per specialisatie en de keuze van het onderwerp van de masterscriptie dragen hieraan bij.

Hoewel overall de keuzevrijheid als voldoende wordt gewaardeerd, betreurt de commissie dat de ruimte voor een stage in het masterprogramma beperkt is. Dit geldt met name voor studenten die niet kiezen voor een externe afstudeeropdracht (bijvoorbeeld omdat zij studievertraging willen voorkomen). Volgens bachelor- en masterstudenten waarmee de commissie tijdens het bezoek heeft gesproken, heeft een afgeronde stage bij een externe opdrachtgever meerwaarde op het moment dat de student zich op de arbeidsmarkt begeeft. Werkgevers waarderen de opgedane praktijkervaring. Om deze reden gebeurt het volgens de studenten regelmatig dat masterstudenten na afloop van het masterprogramma alsnog een stage lopen bij een opdrachtgever. De commissie onderschrijft de meerwaarde van een stage voor de kansen van afgestudeerden op de arbeidsmarkt en adviseert deze beter in het masterprogramma te integreren.

Eindkwalificaties

De commissie is nagegaan in hoeverre de eindkwalificaties terug zijn te vinden in het curriculum van de masteropleiding Communication Studies. Zij heeft de tabel bestudeerd waarin het verband tussen de eindtermen en de programmaonderdelen is geschetst (zie Bijlage 6), alsmede het overzicht van de verbindingen tussen de doelen, eindtermen en Dublin Descriptoren (zie Bijlage 4). Daarnaast heeft de commissie tijdens de visitatie inzicht gehad in

de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken. Op basis van deze informatie stelt de commissie vast dat de inhoud en het niveau van de mastervakken adequaat zijn en waarborgen dat afgestudeerden voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

2.1.2 Aandacht voor academische vorming en de beroepspraktijk

De commissie is nagegaan in hoeverre er in beide opleidingen aandacht is voor de academische vorming van studenten en voorbereiding op de beroepspraktijk waarin zij later terecht zullen komen. Zij concludeert dat er in de bachelor- en masteropleidingen voldoende aandacht is voor zowel academische vorming, als de beroepspraktijk.

In aansluiting op de gekozen profilering van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies van de Universiteit Twente (zie standaard 1) nemen de praktische beroepsmogelijkheden voor studenten een prominente plaats in binnen de opleidingen. Studenten leren hun kennis en vaardigheden toe te passen op communicatievraagstukken uit de praktijk. Tijdens de visitatie is gebleken dat juist deze praktijkgerichte benadering voor veel studenten reden is om voor de opleiding aan de Universiteit Twente te kiezen.

Naast de nadrukkelijke aandacht voor de beroepsoriëntatie heeft de commissie tijdens gesprekken met studenten, alumni en docenten en in de vakbeschrijvingen die ter inzage lagen voldoende aandacht voor de academische vorming van studenten ervaren. Zo leren studenten in de ontwerpvakken (die in algemene zin meer praktijkgericht zijn) wetenschappelijke theorieën en inzichten te gebruiken ter onderbouwing van ontwerpbeslissingen. Daarnaast komt de wetenschappelijke oriëntatie tot uiting in de leerlijn *Methoden en technieken*. De leerlijn omvat zes vakken waarin studenten leren hoe kwalitatief en kwantitatief onderzoek moet worden opgezet, op welke manieren data kunnen worden verzameld en hoe deze data geanalyseerd kunnen worden. In de leerlijn van integratievakken komen de wetenschappelijke en beroepsoriëntatie van de bacheloropleiding samen. In deze vakken worden middels onderzoekspractica de tot dan toe opgedane methodologische en inhoudelijke kennis toegepast op een concrete praktijkcasus. Tijdens de visitatie bevestigden studenten dat zij zich goed voorbereid voelen op het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek in de bacheloropdracht en de masterscriptie. De alumni gaven aan dat de combinatie van theorie en toepassing van toegevoegde waarde is in hun dagelijkse werk.

De commissie is van mening dat de inbreng van het onderzoek van docenten van groot belang is in elke wetenschappelijke opleiding. Zij stelt dat de omvang en samenstelling van het onderwijsgevend personeel mede bijdraagt aan het realiseren van voldoende academische ontwikkeling. In het kader hiervan vraagt zij aandacht voor een gezonde balans tussen onderwijs- en onderzoeksactiviteiten bij de staf van de opleidingen (zie 2.1.6).

2.1.3 Didactisch concept

De commissie is nagegaan van welk didactisch concept wordt uitgegaan bij het verzorgen van het onderwijs, en in hoeverre dit concept adequaat wordt toegepast in de praktijk. De werkvormen die in beide opleidingen worden toegepast zijn opgenomen in Bijlage 8. Daaruit blijkt tevens hoeveel contacturen gekoppeld zijn aan de verschillende werkvormen.

Het didactisch concept is erop gericht dat studenten leren om op systematische wijze oplossingen ontwikkelen voor communicatieproblemen uit de praktijk (de ontwerpbenadering) en effectief leren samenwerken met anderen binnen en buiten de eigen discipline (leren organiseren). Beide opleidingen streven ernaar dat studenten in aanraking komen met een mix aan onderwijs-, werk- en toetsvormen, aansluitend bij de beoogde leerdoelen van de

verschillende vakken. De mix van werkvormen en opdrachten moet een actieve studiehouding bij studenten stimuleren. In aansluiting op het didactisch concept is er in de opleidingsprogramma's aandacht en (keuze)ruimte voor praktijkopdrachten, groepsopdrachten en minoren/stageopdrachten in binnen en buitenland.

De commissie kan zich vinden in de keuze voor het didactisch concept, mede gelet op de aansluiting bij de beoogde oriëntatie en profilering van de opleidingen. De commissie stelt vast dat de werkvormen die worden toegepast in de bachelor- en masteropleiding aansluiten op het didactisch concept. De commissie constateert dat zowel in het bachelor- als in het masterprogramma voldoende momenten zijn opgenomen waarop studenten samen leren en reflecteren. Dit gebeurt doorgaans in kleine groepen. Bijvoorbeeld in groepsopdrachten in de bachelorvakken *Corporate Communicatie* en *Marketingcommunicatie*, tijdens voortgangsbesprekingen in de *Onderzoekspractica* en tijdens werkcolleges van de vakken *Research Topics* in de masteropleiding. Uit het gesprek met de studenten heeft de commissie bovendien opgemaakt dat studenten voldoende worden geactiveerd door de gekozen werkvormen. Studenten waarderen de actieve werkvormen waarin kennis wordt toegepast en vaardigheden worden geoefend. Dit geldt met name voor de opdrachten in de ontwerpvakken, de praktijkopdrachten, stageopdrachten en scripties.

In de zelfstudie wordt beschreven dat de Universiteit Twente werkt aan een nieuw onderwijsconcept voor het bacheloronderwijs; het Twents Onderwijs Model (TOM). Het TOM gaat uit van modulair onderwijs in eenheden van 15 EC. Een module heeft een samenhangend thema en binnen een module is sprake van een mix aan onderwijsvormen en toetsvormen. Binnen de modules werken docententeams en een modulecoördinator samen. De modulaire opbouw maakt het mogelijk om modules te delen met andere opleidingen. Bovendien streeft de universiteit met het TOM naar een verbetering van de bachelorrendementen.

Tijdens het bezoek heeft de commissie met het management en de staf gesproken over het Twents Onderwijs Model. Uit deze gesprekken is gebleken dat de medewerkers beperkt op de hoogte zijn van het TOM. De stafleden die wel bekend zijn met het TOM staan welwillend tegenover de voorgestelde aanpassing van het onderwijsconcept. Wel wijzen zij op de complexiteit van samenwerking die uit het nieuwe concept volgt. De commissie kan op dit moment nog geen inschatting maken van de effecten van het TOM. Het model kan leiden tot een verbetering van de onderwijskwaliteit, maar ook tot een zwaardere werkdruk voor docenten als zij meer overleg moeten voeren. De commissie vraagt hier aandacht voor en benadrukt het belang om de medewerkers in een vroeg stadium bij het gesprek over invoering van het TOM in de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies te betrekken.

Voorzieningen

De commissie concludeert dat er sprake is van adequate voorzieningen om de beoogde werkvormen te realiseren. Studenten gaven tijdens het visitatiebezoek aan tevreden te zijn met het aantal beschikbare werkplekken, de online leeromgeving Blackboard en overige voorzieningen.

2.1.4 Internationalisering

In de zelfstudie beschrijven de opleidingen dat de internationale oriëntatie van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies de afgelopen jaren is toegenomen. Dit is volgens de zelfstudie onder meer zichtbaar in de bijdrage van vakgroepen aan internationaal, wetenschappelijk onderzoek; de samenstelling van het docententeam (vier

nieuwe UD's vanuit het buitenland en een buitenlandse gastdocent); de toegenomen uitgaande mobiliteit door studiereizen en door studenten- en docentenuitwisseling, en onderzoekssamenwerking met buitenlandse universiteiten. In het studiejaar 2010/2011 waren 51 bachelor- en masterstudenten actief in het buitenland middels een stage, minor, afzonderlijke vakken, studiereis of afstudeeropdracht in het buitenland. In het jaar 2009/2010 waren dat er nog 34.

De commissie is positief over de toegenomen aandacht voor internationalisering in beide opleidingen. Zij juicht de internationale samenwerkingsverbanden en de toegenomen uitgaande mobiliteit toe. Wel vraagt de commissie aandacht voor het stimuleren van buitenlandse studenten om de opleiding of vakken te volgen bij de Universiteit Twente. De commissie merkt op dat relatief weinig buitenlandse studenten worden binnengehaald en dat de nadruk sterk ligt op studenten uit Duitsland. De commissie heeft er vertrouwen in dat de nieuwe masterspecialisaties en de voorgenomen 'harde knip' tussen de bachelor- en masteropleiding bijdragen aan een toename van het aantal buitenlandse studenten in het masterprogramma. Desalniettemin adviseert de commissie de opleiding om met name in de bacheloropleiding aanvullende stimulerende maatregelen te nemen om buitenlandse studenten aan zich te binden. Zo zou de profilering van de bachelor- en masteropleiding bijvoorbeeld kunnen worden verbreed naar andere landen (anders dan Duitsland).

2.1.5 Instroom, studielast en rendement

De commissie heeft de kwantitatieve gegevens over instroom, studielast en rendementen van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies bestudeerd. Deze gegevens zijn opgenomen in Bijlage 8.

Instroom

De zelfstudie beschrijft dat de instroom in de bacheloropleiding Communicatiewetenschap hoofdzakelijk bestaat uit studenten met een afgeronde VWO-opleiding en Duitse studenten. Alle VWO-profielen geven toegang tot de bacheloropleiding. Studenten uit Duitsland moeten aantonen dat zij de Nederlandse taal op NT-2 niveau beheersen. Voor bezitters van verschillende getuigschriften bestaat de mogelijkheid om in te stromen wanneer zij geslaagd zijn voor het Colloquium Doctum.

De commissie stelt vast dat de instroom in de bacheloropleiding de laatste jaren stabiel is (rond de 70 studenten). De commissie acht deze instroom wat aan de lage kant, maar voldoende, en ondersteunt het streven van de opleiding naar een minimale instroom van 100 bachelorstudenten per jaar. De commissie is van mening dat het onderscheidende karakter van de opleiding aan de Universiteit Twente (praktijkgerichte ontwerpbenadering) beter kan worden benut om meer bachelorstudenten aan te trekken. Tijdens de visitatie gaven studenten aan dat het Twentse profiel een voorname reden vormde om voor de opleiding van de Universiteit Twente te kiezen. De commissie is dan ook positief over het initiatief van de opleiding om samen met studenten te brainstormen over het verbeteren van de profilering van de opleiding Communicatiewetenschap onder startende studenten.

Volgens de zelfstudie worden tot de masteropleiding Communication Studies studenten toegelaten:

- Met een afgeronde bacheloropleiding of premasteropleiding van de Universiteit Twente;
- Met een afgeronde bacheloropleiding Communicatiewetenschap van de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit van Amsterdam of de Radboud Universiteit Nijmegen;
- Die een relevante opleiding in het buitenland hebben afgerond.

Per januari 2012 stonden 217 studenten ingeschreven in de masteropleiding Communication Studies. Jaarlijks starten circa 150 nieuwe studenten met de master. Op basis van de documenten die zij heeft ingezien, constateert de commissie dat 55 van de 144 studenten die eind 2009 stonden ingeschreven in de masteropleiding afkomstig zijn uit de bacheloropleiding Communicatiewetenschap (een kleine 40%). De commissie is tevreden over deze verhouding. Het weerspiegelt dat de bacheloropleiding in voldoende mate voorbereidt op de masteropleiding en tegelijkertijd dat de bachelor- en masteropleidingen gezien worden als afzonderlijke opleidingen.

Naast de doorstroom van bachelorstudenten is er de laatste jaren sprake van een toenemende instroom vanuit het premasterprogramma. De commissie is positief over deze zijinstroom. Naar aanleiding van het voorgaande visitatiebezoek heeft de opleiding besloten het premasterprogramma inhoudelijk te verzwaren en te verlengen van een half naar een volledig studiejaar (vanaf studiejaar 2009/2010). De commissie spreekt haar waardering uit voor het vernieuwde programma van de premaster. Het programma kent een logische opbouw en samenhang. Uit het gesprek met studenten tijdens het bezoek is bovendien gebleken dat premasterstudenten het programma weliswaar pittig vinden, maar ook waarderen om de goede voorbereiding op de masteropleiding die het programma biedt. Naast de aanpassing van het premasterprogramma heeft de opleiding een restrictiever beleid geïmplementeerd voor toelating tot het premasterprogramma en doorstroom naar de masteropleiding. Aan het eind van (het eerste studiejaar van) de premaster ontvangen studenten bovendien een bindend studieadvies over instroom in de masteropleiding. De commissie kan zich vinden in de strenge ingangseisen die de masteropleiding stelt aan premasterstudenten.

De commissie deelt de zorg van de opleiding over het feit dat slechts 10% van de masterstudenten voor de specialisatie *New Media and Communication* kiest. Dit terwijl de specialisatie volgens de commissie bij uitstek aansluit bij actuele ontwikkelingen in de maatschappij. De commissie is van mening dat in het bachelorprogramma voldoende aandacht is voor het onderwerp nieuwe media. Tijdens de gesprekken met studenten, alumni en de studieadviseurs is echter gebleken dat studenten vaak onbekend zijn met het beroepsprofiel dat aansluit bij de specialisatie *New Media and Communication*. Deze onbekendheid lijkt bepalend bij de keuze voor een van de drie varianten. De commissie vraagt daarom aandacht voor een betere profilering van de variant *New Media and Communication*, waarbij expliciet aandacht moet worden besteed aan de beroepen waarvoor studenten worden opgeleid. Dit met als doel om het aantal studenten in deze specialisatie meer gelijk te trekken met de andere twee specialisaties. Een alternatieve mogelijkheid is het opheffen van *New Media and Communication* als aparte mastervariant en het onderwerp nieuwe media nadrukkelijk zichtbaar te integreren in de twee overige specialisaties.

Studeerbaarheid en studieondersteuning

Het aantal aan studie bestede uren per week is sinds de verzwaring van het bachelorprogramma toegenomen van gemiddeld 20 naar 32 uur per week. Ook in het vernieuwde masterprogramma wordt gemiddeld per week meer tijd aan de studie besteed vergeleken met het oude masterprogramma. In de zelfstudie wordt als verbeterpunt naar aanleiding van het Studenttevredenheidsonderzoek een soms te grote piekbelasting in de bacheloropleiding genoemd. De commissie heeft tijdens het bezoek echter geen signalen opgevangen dat studenten of docenten de studeerbaarheid als een probleem ervaren. Studenten ervaren de studielast als acceptabel. De commissie heeft bovendien vertrouwen in de wijze waarop de opleiding waakt over de studielast en studeerbaarheid. Zo vormde de analyse van vakevaluaties en het Studenttevredenheidsonderzoek de aanleiding om in

samenspraak met de docenten een aantal eerstejaars vakken te verplaatsen om de studielast beter te spreiden. De commissie stelt op basis van de informatie die zij heeft gekregen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met studenten, docenten en alumni dan ook vast dat de studeerbaarheid en de bewaking ervan bij beide opleidingen voldoende is.

Op basis van de gesprekken tijdens het visitatiebezoek en de beschikbare documentatie stelt de commissie vast dat de studieondersteuning tijdens de bacheloropleiding en masteropleiding goed is. Er is veel documentatie beschikbaar en deze is goed toegankelijk via de online leeromgeving en de studieadviseurs. Studenten spraken tijdens het bezoek hun waardering uit over de bereidheid van docenten om extra studieondersteuning te bieden. De kleinschaligheid van beide opleidingen en de bevologenheid en betrokkenheid van het personeel bij het onderwijs dragen volgens de commissie in grote mate aan bij aan de goede studiebegeleiding.

Studievoortgangscontrole en bindend studieadvies

Tijdens de visitatie heeft de commissie met verschillende gremia gesproken over de studievoortgangscontrole en het bindend studieadvies (BSA). De commissie heeft gezien dat de studievoortgang van studenten in de bachelor- en masteropleiding adequaat wordt gemonitord. Waar nodig worden studenten door docenten en studieadviseurs uitgenodigd voor een gesprek en worden afspraken gemaakt. De commissie stelt vast dat in de opleidingsprogramma's voldoende oog is voor de inhoudelijke aansluiting tussen onderdelen en het waarborgen van voldoende voorkennis. De commissie vindt het goed om te zien dat de opleiding een aantal maatregelen heeft genomen om de studievoortgang in beide opleidingen te bevorderen. Voorbeelden zijn de sterkere aanbeveling aan bachelorstudenten om de intensieve vorm van statistiekvakken te volgen en de aangescherpte toelatingseisen voor bachelorstudenten en premasterstudenten voor het volgen van mastervakken.

In de bacheloropleiding heeft de studievoortgangscontrole een selecterende functie. Vanaf 2009 kent de bacheloropleiding Communicatiewetenschap een bindend studieadvies. Studenten dienen in het eerste studiejaar tenminste 35 EC en tenminste drie van de vier vakken uit de leerlijn *Methoden en technieken* te behalen. Doen studenten dit niet, dan moeten zij stoppen met de studie. Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie begrepen dat de Universiteit Twente en de opleiding Communicatiewetenschap voornemens zijn om de BSA-norm met ingang van het studiejaar 2012-2013 te verhogen naar tenminste 45 EC in het eerste studiejaar. In de zelfstudie staat beschreven dat de invoering van het BSA een positieve uitwerking heeft gehad op het propedeuserendement en het studietempo. Dit werd tijdens het visitatiebezoek bevestigd door docenten, de opleidingscommissie en de examencommissie. Tijdens het visitatiebezoek benoemden docenten bovendien dat de invoering van het BSA een preventieve werking heeft om uitval van studenten te voorkomen, doordat het zorgt voor meer motivatie en minder uitstelgedrag.

De commissie ondersteunt het strenge regime van het bindend studieadvies voor bachelorstudenten Communicatiewetenschap. Wel vraagt de commissie om waakzaamheid ten aanzien van de uitzonderingsregeling op basis van persoonlijke omstandigheden. De commissie adviseert om niet alleen ziekte, een handicap of familiale problemen als uitzonderlijke persoonlijke omstandigheden te zien, maar ook sociaal economische omstandigheden (bijvoorbeeld taalachterstand of sociale achterstand) mee te wegen bij de uitzonderingsregeling voor het BSA. Zo wordt voorkomen dat talenten onnodig verloren gaan.

Rendement en afstudeerduur

In de zelfstudie wordt beschreven dat de Universiteit Twente streeft naar een bachelorrendement van 70% uitstroom na vier jaar in 2014 (uitgaand van de herinschrijvers na het eerste jaar). Hoewel de bachelorrendementen van de cohorten 2005/2006 en 2006/2007 nog te laag waren (respectievelijk 46% en 39% na vier jaar), is voor het cohort 2007/2008 een aanzienlijke stijging van het bachelorrendement na drie jaar zichtbaar (zie Bijlage 8). In de zelfstudie laten prognoses voor de cohorten 2009 en 2010 een verdere rendementstijging zien. Naar verwachting zal in cohort 2009 70% van de bachelorstudenten het bachelordiploma binnen vier jaar halen en in cohort 2010 75% van de bachelorstudenten. De commissie stelt vast dat de gepresenteerde rendementen van de bacheloropleiding de afgelopen jaren de noodzakelijke verbetering hebben doorgemaakt en inmiddels voldoen aan de Nederlandse standaard. De prognoses van rendementen en de inspanningen van de opleiding om de studievoortgang te bevorderen geven de commissie bovendien vertrouwen dat de studierendementen de komende jaren verder zullen stijgen.

De zelfstudie beschrijft dat het rendement van de masteropleiding Communication Studies op dit moment niet te berekenen is, omdat de opleiding pas met ingang van het studiejaar 2012/2013 de 'harde knip' tussen de bacheloropleiding en de masteropleiding zal invoeren. Dit maakt het voor de commissie onmogelijk om de huidige masterrendementen te beoordelen. De commissie is van mening dat de informatie over de masterrendementen zo snel mogelijk beschikbaar moet zijn. Volgens de commissie is dit mogelijk door te eisen dat studenten zich in- en uitschrijven op het moment dat zij de bacheloropleidingen hebben afgerond en starten met de masteropleiding.

In de zelfstudie zijn analyses opgenomen van de gemiddelde studieduur over de gehele bachelor- en masteropleiding (nominaal 4 jaar) en premaster- en masteropleiding (nominaal 1,5 of 2 jaar). De analyses laten onder meer zien dat studenten relatief lang over hun afstudeeropdrachten doen. In de zelfstudie wordt dit verklaard door het feit dat veel studenten extern afstuderen; zij combineren hun afstudeeropdracht met een externe stage. Tijdens de afstudeeropdracht verrichten studenten ook andere werkzaamheden voor de organisatie waar de opdracht wordt uitgevoerd, met studievertraging als gevolg. Dit beeld werd bevestigd tijdens het visitatiebezoek. Ook bleek dat de lange scriptieduur op zich niet als een probleem wordt ervaren door studenten, docenten en het management. Studenten gaven wel aan moeite te hebben om zich te houden aan de planning om de afstudeeropdracht op tijd af te krijgen. De bacheloropleiding en masteropleiding kennen beide geen systeem om de scriptieduur te beperken.

Ondanks de voldoende beoordeling van de gerealiseerde rendementen spreekt de commissie haar zorgen uit over de lange afstudeerduur en refereert daarbij aan de voorgenomen invoering van de langstudeerdersregeling in Nederland. De commissie adviseert de opleidingen om aanvullende maatregelen te nemen om de afstudeerduur te beperken en daarmee studievertraging te voorkomen. De commissie stelt voor om in het geval van een externe afstudeeropdracht een beter onderscheid te maken tussen het schrijven van de scriptie en de werkzaamheden voor een externe organisatie. Daarmee wordt de benodigde extra studietijd beter inzichtelijk voor studenten, docenten en de organisatie waar de afstudeeropdracht wordt uitgevoerd. De opleiding zou masterstudenten de mogelijkheid kunnen bieden om de master, zonder toekenning van studiepunten, te verlengen voor een stageopdracht. De mogelijkheid voor een dergelijke externe stage moet duidelijk en aantrekkelijk zijn, ook voor studenten die niet extern afstuderen. De commissie deelt namelijk de mening van de alumni die zij tijdens het bezoek heeft gesproken, dat een afgeronde stage de kansen op de arbeidsmarkt verhoogt.

2.1.6 Personeel

In de zelfstudie wordt beschreven dat de verplaatsing van de vakgroep Psychologie en Communicatie van Gezondheid en Risico naar de opleiding Psychologie van de Universiteit Twente in 2009 forse personele wijzigingen tot gevolg had. Met name de senior-docentcapaciteit voor de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies heeft hier onder geleden. Daarbij moest in het kader van een bezuinigingstaakstelling in 2010 nog eens 3 fte aan vaste onderwijsformatie worden ingeleverd. De hierdoor ontstane ondercapaciteit is destijds deels opgevangen doordat medewerkers met een (gedeeltelijke) onderzoeksaanstelling en promovendi minder tijd hebben besteed aan onderzoek en (meer) zijn ingezet voor onderwijstaken. Eind 2010 heeft de Universiteit Twente een herinvesteringsplan opgesteld en inmiddels zijn volgens de zelfstudie de meeste vacatures vervuld door hoofdzakelijk UD's aan te trekken.

Momenteel wordt de verantwoordelijkheid voor het onderwijs hoofdzakelijk gedragen door de vakgroepen Communicatiewetenschap en Media, Communicatie en Organisatie. Een beperkt aantal vakken wordt verzorgd door docenten van andere vakgroepen binnen de faculteit Gedragswetenschappen.

Sinds 2011 hanteert de faculteit Gedragswetenschappen een nieuwe financieringssysteem die uitgaat van de benodigde docentinspanningen per vak in plaats van gerealiseerde EC's per vak. Bij de berekening van de onderwijsformatie gaan de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies uit van een realistische tijdsbesteding. De invoering van het nieuwe onderwijsverdeelmodel heeft bij enkele medewerkers gezorgd voor verschuivingen in uren.

Kwantitatieve bezetting personeel

Volgens de zelfstudie wordt het onderwijs in de bachelor- en masteropleiding op dit moment verzorgd door 61 medewerkers. De totaal beschikbare onderwijsformatie voor de bachelor- en masteropleiding in januari 2012 was 17,25 fte. De huidige staf-studentratio komt daarmee uit op circa 1:38. Hiermee voldeed de capaciteit nog niet aan de gewenste staf-studentratio van 1:35 (benodigde capaciteit: 18,7 fte) en de normen van het OVM (benodigde capaciteit: 18,6 fte). Met de aanstelling van twee nieuwe UD's in 2012 verwacht de opleiding de numerieke personele bezetting op korte termijn weer op peil te brengen. Daarnaast gaven docenten tijdens het bezoek aan dat zij geen te hoge werkdruk ervaren en tevreden zijn over het nieuwe onderwijsverdeelmodel. Studenten roemden bovendien het kleinschalige onderwijs en de bereikbaarheid en beschikbaarheid van docenten. Op basis van deze informatie concludeert de commissie dat de huidige staf-studentratio wat aan de hoge kant is (relatief veel studenten per medewerker), maar dat de kwantitatieve personeelsbezetting van beide opleidingen voldoende adequaat is.

Kwalitatieve bezetting personeel

De commissie heeft ook de kwaliteit van het personeel bestudeerd. Zij stelt vast dat de organisatorische en personele wijzigingen hebben geleid tot een staf met een beperkte senioriteit en onderzoekscapaciteit. In de zelfstudie staat beschreven dat 60% van de medewerkers die onderwijs geven, gepromoveerd is. Niet-gepromoveerde medewerkers zijn promovendi (5 medewerkers), onderzoekers (2 medewerkers), juniordocenten (4 medewerkers), vaardighedendocenten (10 medewerkers), statistiekdocenten (2 medewerkers) en een stage-/afstudeercoördinator. Een aantal docenten heeft geen onderzoeksaanstelling (met name de docenten academische vaardigheden en een aantal docenten voor het practicumonderwijs).

Op basis van het bezoek is de commissie van mening dat de betrokkenheid van het personeel bij het onderwijs uitstekend is. Ook de onderwijskwaliteiten van de huidige medewerkers worden door de commissie niet in twijfel getrokken. Uit resultaten van cursusevaluaties van het afgelopen jaar, het Studenttevredenheidsonderzoek en de gesprekken tijdens de visitatie blijkt dat ook volgens studenten de onderwijskundige kwaliteiten van de docenten toereikend zijn.

De commissie is positief over de aandacht die de opleiding besteedt aan onderwijscompetenties in BKO-trajecten en functioneringsgesprekken. Er wordt regelmatig aandacht besteed aan de uitvoering van onderwijstaken en wanneer daar aanleiding toe is worden resultaten van cursusevaluaties besproken en worden afspraken gemaakt over training en scholing. Ook is de commissie zeer te spreken over de mogelijkheden die middels de Onderwijskundige Dienst aan docenten worden geboden om bij onderwijskundige vragen of problemen binnen het onderwijs op maat te worden ondersteund.

De commissie spreekt haar zorgen uit over de kwalitatieve personeelsbezetting van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies. Deze zorgen zijn met name verbonden aan het onderzoeksgedreven karakter van de opleiding. De commissie vindt het zorgwekkend dat in de opbouw van het personeel te weinig onderzoekscapaciteit en -senioriteit aanwezig is.

De commissie vindt dat een van de basiscriteria van een academische opleiding is dat vakken door gepromoveerden wordt gedoceerd. Van dit criterium wordt naar mening van de commissie vaker dan gewenst afgeweken bij de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies van de Universiteit Twente. De commissie heeft moeite met de keuze om onderwijs te laten verzorgen door medewerkers zonder doctoraat, die zich bovendien niet (meer) bezig houden met onderzoek. De commissie vindt het bovendien bezwaarlijk dat in de praktijk verplichte vakken in de bacheloropleiding worden verzorgd door een examinerator die niet gepromoveerd is. Voorbeelden zijn de vakken *Ontwerpen van Printmedia* en *Communication Research*.

De commissie pleit dan ook voor het bewerkstelligen van een gezondere balans tussen onderzoeks- en onderwijsactiviteiten bij het personeel. Op deze wijze kan gewaarborgd worden dat onderwijs gedreven wordt door onderzoekinzet, en dat studenten zich optrekken aan onderzoekers die voor hen als rolmodel fungeren en onderdeel uitmaken van een onderzoeksgemeenschap. De commissie is van mening dat de wisselwerking tussen onderzoek en onderwijs in geen enkele academische opleiding mag ontbreken. Om te komen tot een betere balans tussen onderzoeks- en onderwijsactiviteiten zal de omvang en samenstelling van de staf toereikend moeten zijn.

Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie haar zorgen geuit aan het management van de opleidingen. Het management gaf aan de zorgen over de senioriteit van de staf en de onderzoekscapaciteit te delen. De opleiding heeft op een aantal manieren gepoogd de onderzoekssenioriteit omhoog te brengen. Zo is voor zes UD's binnen de twee communicatiewetenschappelijke vakgroepen een tenure track ontwikkeld of voorzien. In een tenure track krijgen talentvolle wetenschappers de mogelijkheid om in een versneld tempo (5 jaar) door te groeien naar een UHD-positie met promotierecht. Ook probeert de opleiding AIO's aan te trekken en externe middelen te werven om meer onderzoekstijd te financieren. De commissie waardeert de ondernomen initiatieven, maar stelt ook vast dat ze tot op heden nog onvoldoende tot het gewenste resultaat hebben geleid.

Volgens de commissie moet geïnvesteerd worden in de onderzoekscultuur door het aantrekken en bevorderen van hoogleraren, UHD's en meer promovendi. Ook voor de zittende groep docenten moet uitzicht zijn op dergelijke carrièremogelijkheden gebaseerd op onderwijs- en onderzoeksprestaties. Daarnaast kan het onderwijs efficiënter worden ingericht, zodat de werkdruk van docenten verlaagd wordt en meer ruimte ontstaat voor onderzoeksactiviteiten. De commissie suggereert bijvoorbeeld om na te gaan of het mogelijk is de *Essentials* in het masterprogramma één maal in plaats van twee maal per jaar aan te bieden.

De visitatiecommissie verwacht van de opleiding Communicatiewetenschap dat bij de volgende visitatie de onderzoeksenioriteit van de staf volledig op peil is. De commissie doet een appèl op de decaan van de faculteit Gedragwetenschappen en het bestuur van de Universiteit Twente om deze noodzakelijke kwaliteitslag te faciliteren. Op basis van de gesprekken met het management tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie voldoende vertrouwen dat de noodzakelijke verbetering van de onderzoekskwaliteit van het personeel wordt doorgevoerd. Ook de betrokkenheid en bevoegenheid van de medewerkers geeft de commissie vertrouwen dat de gewenste balans tussen onderwijs en onderzoek kan worden gerealiseerd.

2.1.7 Interne kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. In zowel de bacheloropleiding, als de masteropleiding worden regelmatig en op systematische wijze gegevens verzameld over de kwaliteit van de opleidingen. Het systeem van interne kwaliteitszorg omvat op cursusniveau vakevaluaties en stage-evaluaties en op opleidingsniveau studenttevredenheidsonderzoeken en afgestudeerdenonderzoeken.

De bachelor- en masteropleiding beschikken over een gezamenlijke opleidingscommissie met een adviserende rol. De opleidingscommissie vervult een belangrijke rol in de kwaliteitszorg van beide opleidingen. Een belangrijk aandachtspunt betreft de cursusevaluaties. Met docenten van vakken die (op onderdelen) onder de maat scoren in de cursusevaluaties, worden (in gesprekken met de opleidingsdirecteur) verbeterpunten afgesproken. Ook de externe evaluaties (waaronder Elsevier) worden door de opleidingscommissie besproken. In aanvulling op de opleidingscommissie, heeft de studentenvereniging Communiqué het initiatief genomen tot het Studentenoverleg Communicatie (SOCOM). In het SOCOM worden klachten, suggesties en feedback van studenten behandeld. Het SOCOM kent tien studentleden uit de bachelor-, master- en premasteropleiding. Daarnaast nemen twee medewerkers deel, waaronder de onderwijscoördinator. Adviezen of vragen worden via de onderwijscoördinator direct teruggekoppeld aan de opleidingsdirecteur en/of de staf van de opleidingen.

De commissie spreekt haar waardering uit over de grote betrokkenheid van studenten en docenten bij de interne kwaliteitszorg van de opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies. Het studenteninitiatief van het SOCOM ondersteunt de commissie van harte.

Verbetermaatregelen naar aanleiding van de vorige visitatie

De commissie is nagegaan welke verbetermaatregelen geïnitieerd zijn naar aanleiding van de vorige visitatie in 2006. Zij heeft gezien dat er in de afgelopen periode wijzigingen zijn gepland en/of doorgevoerd op basis van de resultaten van visitatie en evaluatieresultaten van de afgelopen periode. Zo zijn op advies van de vorige visitatiecommissie de eindtermen van de bacheloropleiding voor ondersteunende kennisgebieden aangescherpt, is het premasterprogramma verzaamd en verlengd, en is de informatievoorziening aan studenten over toetsing verbeterd. Elders in deze rapportage is ook verschillende malen aan de doorgevoerde verbeteringen gerefereerd. De commissie vraagt wel aandacht voor de opmerkingen die de vorige visitatiecommissie heeft gemaakt over de eindkwalificatie Engels van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap (zie 1.1).

De commissie is onder de indruk van de motivatie en energie waarmee het management acties heeft ondernomen om de opleidingen te verbeteren. Dit geeft de commissie vertrouwen om vast te stellen dat er vanuit de opleidingen voldoende zicht en controle is op de kwaliteit van het onderwijs.

2.2 Overwegingen

In de afgelopen jaren is een curriculumherziening doorgevoerd in zowel de bacheloropleiding, als de masteropleiding. De huidige curricula van de bachelor- en masteropleiding zijn evenwichtig en coherent samengesteld. De opbouw en samenhang zijn helder, mede dankzij de vijf leerlijnen in het bachelorprogramma (*Theoretische vakken, Ontwerpvakken, Methoden en Technieken vakken, Academische Vaardigheden en Integratievakken*) en de drie specialisaties in de master (*Marketing Communication, Corporate Communication en New Media and Communication*). De inhoud en het niveau van de opleidingen is adequaat en waarborgt dat afgestudeerden voldoen aan de eindkwalificaties van de opleidingen. Ook is er voldoende aandacht voor zowel academische vorming als de beroepspraktijk. Studenten worden goed voorbereid op het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en de toepassing van theorie in hun dagelijkse werk. De commissie waardeert de keuzevrijheid van bachelorstudenten. Zij raadt aan om in het masterprogramma (ook voor studenten die niet extern afstuderen) keuzeruimte te bieden om een externe stageopdracht uit te voeren. Contact met het beroepenveld via een dergelijke opdracht verhoogt de kansen van afgestudeerden op de arbeidsmarkt.

Tot genoegen van de commissie is de internationale oriëntatie van de opleidingen de afgelopen jaren toegenomen. De commissie heeft vertrouwen dat deze lijn de komende jaren wordt doorgezet. Volgens de commissie zijn aanvullende stimulerende maatregelen op zijn plaats om, met name in de bacheloropleiding, meer buitenlandse studenten aan te trekken. Ook zou de bacheloropleiding meer mogelijkheid moeten bieden om Engelse taalvaardigheid te ontwikkelen tot het gewenste niveau.

De commissie kan zich vinden in het didactisch concept en ziet de uitwerking ervan voldoende terug in de verschillende werk- en toetsvormen. De voorzieningen dragen bij aan de realisatie van de beoogde werkvormen. Daarnaast is sprake van een grote betrokkenheid van studenten, docenten en het management bij de kwaliteit van het onderwijs. Er zijn de afgelopen jaren diverse verbetermaatregelen getroffen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

De commissie stelt vast dat de instroom en doorstroom in beide opleidingen voldoende is, en spreekt haar waardering uit over het vernieuwde programma van de premaster dat de zijinstroom in de masteropleiding bevordert. Gezien het beperkte aantal studenten dat kiest

voor deze variant, vraagt de commissie aandacht voor de profilering van de masterspecialisatie *New Media and Communication*.

Ondanks de acceptabele studielast, de goede studieondersteuning, en een stijging van de bachelorrendementen, baart de lange afstudeertijd de commissie zorgen. Zij adviseert om maatregelen te nemen zodat studievertraging voorkomen wordt, onder andere door in het geval van een externe afstudeeropdracht een beter onderscheid te maken tussen het schrijven van de scriptie en de werkzaamheden voor een externe organisatie. De commissie ondersteunt het strenge regime van het bindend studieadvies (BSA) voor bachelorstudenten. Door het ontbreken van een 'harde knip' tussen de bachelor- en masteropleiding tot dit studiejaar, zijn geen gegevens over de rendementen van de masteropleiding beschikbaar. De commissie is van mening dat de informatie zo snel mogelijk beschikbaar moet zijn.

Volgens de commissie is er sprake van een onderwijskundig goede staf. Hoewel de huidige staf-studentratio wat aan de hoge kant is (relatief veel studenten per medewerker), is de kwantitatieve personeelsbezetting acceptabel. De goede aandacht voor onderwijscompetenties en onderwijsondersteuning dragen hieraan bij. De commissie vindt het zorgwekkend dat in de opbouw van het personeel te weinig onderzoekscapaciteit en -senioriteit aanwezig is als gevolg van organisatorische en personele wijzigingen. Hoewel verschillende initiatieven ondernomen zijn om deze balans te herstellen, hebben deze tot op heden tot onvoldoende resultaat geleid. De commissie vraagt het bestuur van de faculteit en de Universiteit Twente om de opleidingen hierbij te ondersteunen.

De commissie concludeert dat de inhoud en vormgeving van het programma, de kwaliteit van het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen, de toegelaten studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

2.3 Conclusie

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Masteropleiding Communication Studies: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

3.1. Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen over de toetsing weergegeven (3.1.1). Vervolgens wordt de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.1.2).

3.1.1 Toetsing

De commissie is nagegaan of de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies beschikken over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het toetsbeleid, het functioneren van de examencommissie en de toetsvormen, waaronder de opzet van de scriptie(procedure).

Toetsbeleid en toetsprocedure

De commissie stelt vast dat er sprake is van adequaat toetsbeleid, dat duidelijk wordt gecommuniceerd aan studenten. In de onderwijs- en examenregeling (OER) zijn de regelingen opgenomen voor toetsing. De regelingen hebben betrekking op de frequentie en tijdvakken van toetsing, in- en uitschrijving, toetsvormen en informatie over toetsen (vooraf). Ook gaat het OER in op de vaststelling en bekendmaking van uitslagen, de geldigheidsduur, het inzage- en nabesprekingsrecht en het vrijstellingsbeleid. De zelfstudie beschrijft bovendien dat binnen de faculteit Gedragwetenschappen richtlijnen zijn vastgesteld voor het formuleren van leerdoelen, het opstellen van een toetschema en een toetsmatrijs, en het uitvoeren van psychometrische analyses van de toets.

Toetsing vindt plaats aan het einde van het blok waarin het vak gegeven is. Voor examenonderdelen die worden getoetst middels een tentamen krijgt een student jaarlijks twee maal de mogelijkheid deel te nemen aan het tentamen. De herkansing wordt aangeboden aan het einde van het volgende blok (herkansingen van examenonderdelen in blok vier worden aangeboden in augustus). Beoordeling geschiedt volgens de vooraf bekend gemaakte beoordelingsaspecten en –criteria van de opdrachten. De tentamenresultaten worden binnen twintig werkdagen via Osiris bekend gemaakt aan de student. Studenten hebben, naast het recht op inzage, recht op (collectieve of individuele) nabespreking van hun tentamen met de examinerator. Tijdens de bespreking motiveert de examinerator de gegeven beoordeling.

De commissie stelt vast dat de opleidingen het advies van de vorige visitatiecommissie ter harte hebben genomen en de informatievoorziening over toetsing aan studenten hebben verbeterd. Informatie over het toetsprogramma en toetsvormen per examenonderdeel is beschikbaar in de bachelor- en masterstudiegids, op de websites van de opleidingen en via de Onderwijscatalogus in het onderwijsinformatiesysteem Osiris. De leerdoelen van bachelorvakken staan vermeld in de studiegids en met ingang van het jaar 2012/2013 is dit ook voor de mastervakken het geval. Bovendien worden studenten via de elektronische leeromgeving Blackboard per vak in detail geïnformeerd over de vorm van toetsing, criteria en de wijze waarop het eindcijfer wordt bepaald.

Examencommissie

De opleidingen Communicatiewetenschap en Communication Studies hebben een gezamenlijke examencommissie. De examencommissie bestaat uit vijf docenten en een extern adviseur van Cito. De opleidingsdirecteur, studieadviseurs en de stage- en afstudeercoördinator adviseren de examencommissie. De examencommissie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het OER. Studenten kunnen bij de commissie verzoeken om vrijstellingen indienen, verzoeken tot afwijking van het programma voorleggen en in beroep gaan als zij het oneens zijn met de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de regels. De examencommissie treedt ook op als studenten zich niet aan de regels houden, bijvoorbeeld in het geval van fraude of plagiaat.

De commissie heeft tijdens de visitatie met de examencommissie gesproken en heeft vastgesteld dat er vanuit dit gremium goed zicht is op en aandacht besteed wordt aan de kwaliteit van toetsing. Uit de beschikbare documentatie en het visitatiebezoek maakt de commissie op dat het toezicht op de kwaliteit van toetsing bijzonder systematisch en zeer nauwkeurig wordt aangepakt. Er is uitgebreide aandacht voor het screenen van masterscripties en vanaf het studiejaar 2010/2011 is de examencommissie begonnen met het systematisch screenen van tentamens in de bachelor- en masteropleiding. Per toets wordt volgens een gestandaardiseerde procedure bepaald of hij voldoet aan de wettelijke richtlijnen, het OER en overige regels die zijn opgesteld door de examencommissie. Het feitelijk screenen van de toetsen gebeurt door het CITO. In 2011 zijn de resultaten gepresenteerd en besproken tijdens de jaarlijkse onderwijsdag met alle docenten en tijdens de vergadering van de examencommissie. Uit het gesprek met de examencommissie bleek dat de screening heeft geleid tot aanpassingen, zoals de verbetering van de antwoordmodellen. Bovendien raken docenten steeds meer gewend aan de permanente evaluatie van tentamens. Gezien het succes van de screening van tentamens, is de examencommissie voornemens om in 2012 de screening uit te breiden naar de opdrachten in de diverse vakken.

De commissie is van mening dat de gekozen aanpak als voorbeeld geldt voor andere Nederlandse opleidingen. De visitatiecommissie ondersteunt het initiatief om de periodieke screening van examenonderdelen verder in te bedden dan ook van harte. De commissie doet de suggestie om docenten nauw en in een vroeg stadium bij de screening en evaluatie van hun toetsen te betrekken (peer review).

Ondanks de uiterst positieve waardering van de kwaliteit van toetsing, vraagt de commissie aandacht voor het tijdig beoordelen van tentamens. Ook de vorige visitatiecommissie heeft dit als aandachtspunt benoemd. Het is de huidige visitatiecommissie tijdens haar bezoek niet volledig duidelijk geworden waardoor het nakijken van tentamens regelmatig vertraging oploopt. Tijdens het visitatiebezoek gaven studenten aan dat op momenten dat de uitslag van een tentamen bepalend was voor het studieverloop van de student, de tentamens wel op tijd worden nagekeken. Docenten benoemden de lange administratieve procedure als vertragende factor, evenals de drukke opstartperiode van een nieuw vak in de aansluitende onderwijsperiode. Deze laatste belemmering zou volgens de commissie relatief eenvoudig verholpen kunnen worden door omvangrijke vakken in het begin van de tentamenweek te plannen. Overigens heeft de commissie begrepen dat klachten over de nakijktermijn van tentamens nooit bij de examencommissie terecht zijn gekomen.

Toetsvormen

In de zelfstudie wordt beschreven dat in de bacheloropleiding gebruikt wordt gemaakt van verschillende instrumenten om kennis en inzicht en/of vaardigheden te toetsen; (practicum)opdrachten, werkstukken, presentaties en schriftelijke tentamens (multiple choice

en open vragen). Bij een aantal vakken is sprake van een combinatie van deze toetsvormen, die samen het eindoordeel bepalen. Indien de toetsing een individuele presentatie omvat, wordt de totale beoordeling van het vak altijd gecombineerd met een andere toetsvorm. Toetsing van de integratie van kennis, inzicht en vaardigheden gebeurt onder meer in de onderzoekspractica door middel van opdrachten en een eindwerkstuk.

In de masteropleiding worden instrumenten gebruikt als schriftelijke tentamens, review- en adviesrapporten, (groeps)werkstukken en opdrachten waarin kennis, inzicht en vaardigheden getoond kunnen worden.

Op basis van de zelfstudie en de toetsen die ter inzage lagen tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat er in beide opleidingen voldoende getoetst wordt en voldoende verschillende toetsvormen gehanteerd worden.

Scripties

De commissie kan zich voldoende vinden in de procedures rondom de totstandkoming en beoordeling van de scripties. In de zelfstudie is beschreven dat de bacheloropleiding wordt afgerond met een Bacheloropdracht (18 EC). De opdracht bestaat uit een praktijkonderzoek dat resulteert in een onderzoeksverslag (de bachelorscriptie). Aan de hand van de scriptie wordt beoordeeld of de student over voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes beschikt om

- Een volwaardig praktijkonderzoek naar de interne of externe communicatie van een organisatie op te zetten en uit te voeren;
- Praktijkadviezen te formuleren op basis van het uitgevoerde onderzoek;
- Een onderzoeksverslag te schrijven volgens wetenschappelijke normen en (APA-)richtlijnen;
- Het onderzoek mondeling te presenteren;
- Een onderzoeksverslag (van een medestudent) te beoordelen.

De student ontvangt een beoordeling voor het (uitgevoerde en gerapporteerde) onderzoek, het proces en de presentatie. De beoordeling van het onderzoek geschiedt door de begeleider en een onafhankelijke tweede beoordelaar. De begeleider beoordeelt het proces. En het presentatiecijfer wordt vastgesteld door een docent Communicatieve Vaardigheden. Er is een beoordelingsformulier uitgewerkt zodat de verschillende beoordelaars aan de hand van dezelfde aandachtspunten de kwaliteiten van de Bacheloropdracht inschalen. Studenten krijgen gedurende de afstudeeropdracht en bij de beoordeling van de eindversie feedback in termen van de criteria op het beoordelingsformulier.

De masteropleiding Communication Studies wordt afgerond met een individueel onderzoek. Het onderzoek resulteert in de masterscriptie (onderzoeksrapport) waarin de student aantoont verslag te kunnen doen van een zelf uitgevoerd communicatiewetenschappelijk onderzoek volgens de eindtermen van de opleiding. Twee begeleiders beoordelen tussentijds of de onderzoeksopzet voldoet en samen beoordelen ze ook de uiteindelijke scriptie. Ook hier wordt een gestandaardiseerd beoordelingsformulier gehanteerd, waarmee de verschillende leerdoelen systematisch in de beoordeling worden betrokken.

3.1.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de studenten van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij heeft daartoe voorafgaand aan de visitatie afstudeerwerken

bestudeerd. Daarnaast heeft zij tijdens de visitatie tussentijdse en afsluitende toetsen bestudeerd en is zij nagegaan waar afgestudeerden een baan vinden.

De commissie vindt het niveau van de scripties die zij heeft gezien voldoende. Het gerealiseerde eindniveau voldoet aan de Nederlandse standaard. In het algemeen viel het haar op dat de afstudeerwerken van zowel bachelor- als masterstudenten een relatief operationeel karakter hebben. De commissie beseft dat dit aansluit bij het specifieke kader dat de opleiding heeft gesteld (praktijkgerichte ontwerpbenadering) en concludeert derhalve dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd. Desalniettemin vraagt de commissie voortdurende aandacht voor de bewaking van de balans tussen de praktijkgerichte en academische insteek, ook bij de invulling van de afstudeeropdrachten (zie ook 1.1).

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap

Om na te gaan wat het gerealiseerde eindniveau van bachelorstudenten Communicatiewetenschap is, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie tezamen 15 bachelorscripties bestudeerd (zie Bijlage 9). De commissie concludeert dat de cijfers die zij toekent aan deze scripties over het algemeen overeenkomen met de cijfers waarmee de studenten beoordeeld zijn.

Scripties die zijn beoordeeld met een lager cijfer zijn volgens de commissie van acceptabel niveau, maar bevatten bijvoorbeeld een onduidelijke of onvoldoende (communicatie)wetenschappelijke probleemstelling, laten een matig gebruik van theoretische modellen en wetenschappelijke literatuur zien, of resulteren in een summiere discussie en conclusie. Bij de scripties met een hoge beoordeling was sprake van adequaat literatuurgebruik, een goede verantwoording en uitvoering van onderzoek en een heldere structuur en schrijfstijl.

Masteropleiding Communication Studies

Ter voorbereiding op de visitatie heeft de commissie voorafgaand tezamen 15 masterscripties bestudeerd (zie Bijlage 9). De commissie kon zich over het algemeen vinden in de cijfers die door de beoordelaars waren toegekend aan de scripties. Dit geldt voor de scripties van alle drie masterspecialisaties. De commissie is bovendien positief gestemd over het niveau van Engels in de masterscripties.

De commissie beoordeelde de scripties met een laag cijfer als voldoende. Hoewel in deze scripties bijvoorbeeld sprake was van een oppervlakkige verwerking van de literatuur en een matige conclusie en discussie, was de probleemstelling over het algemeen adequaat geformuleerd en was de leesbaarheid en structuur van de scripties in orde. Ook kon de commissie zich vinden in de beoordeling van de scripties met hogere cijfers. Zo is er in deze scripties sprake van een duidelijke probleemstelling en hypothese, een goede verwerking van de literatuur, duidelijke conclusies en een prettige en leesbare schrijfstijl.

De commissie stelt vast dat alle bestudeerde masterscripties tenminste met een voldoende beoordeeld kunnen worden. De commissie vindt dat de scripties van goede kwaliteit zijn en over het algemeen goed geschreven en voldoende abstract zijn, een duidelijke structuur kennen en een goed verzorgde indruk geven. De commissie constateert ook duidelijk een verschil in niveau in vergelijking met de bachelorscripties.

Afgestudeerden

De commissie is nagegaan in welke werkvelden afgestudeerden terecht komen en of zij adequaat zijn voorbereid op deze functies. Tijdens het bezoek is gebleken dat de

opleidingsdirecteur en de masterafstudeercoördinator regelmatig contact onderhouden met afgestudeerden via de alumnivereniging Pheidippus. Tijdens de visitatie heeft de commissie met alumni gesproken. Er is een spreiding in functies en bedrijfstakken waar afgestudeerden werkzaam zijn. Genoemde werkvelden zijn marketing, (reclame) advies, onderzoek (wetenschappelijk, maar ook bij belangenorganisaties) en overige dienstverlening. Genoemde functies variëren van consultant tot beleidsmaker, promovendus en onderzoeker.

De alumni gaven aan tevreden te zijn over de functie waarin zij terecht zijn gekomen. Waar het vakinhoudelijke en methodologische competenties betreft, achten alumni zich goed voorbereid op de eisen die de beroepspraktijk stelt. Ook bij andere als belangrijk aangemerkte competenties zijn de gesproken alumni positief over de voorbereiding voor de beroepspraktijk. De praktijkgerichte oriëntatie van de opleidingen draagt daar volgens de alumni in sterke mate aan bij.

Op basis van de scripties en overige toetsen die zij heeft ingezien en de informatie die zij heeft ontvangen over de werkzaamheden van afgestudeerden concludeert de commissie dat de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap en de masteropleiding Communication Studies worden gerealiseerd.

3.2. Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij concludeert dat er een adequaat toetsbeleid gehanteerd wordt, dat duidelijk wordt gecommuniceerd aan studenten. De commissie is onder de indruk van de goed functionerende examencommissie. Zij is bovendien uitermate positief over de systematische en nauwkeurige wijze waarop het toezicht op en de verbetering van de kwaliteit van toetsing plaats vindt. De commissie is van mening dat de gekozen aanpak als voorbeeld geldt voor andere Nederlandse opleidingen. Er is volgens de commissie in beide opleidingen sprake van een adequate en afgestemde mix van toetsvormen. Ook zijn de inhoud en het niveau van de toetsen die de commissie bestudeerd heeft in orde. Bovendien kan de commissie zich vinden in de procedures rondom de totstandkoming en beoordeling van scripties.

Op basis van de tussentijdse en afsluitende toetsen, de bachelor- en masterscripties en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk en in een vervolgopleiding functioneren, concludeert de commissie dat het gerealiseerde eindniveau voldoet aan de Nederlandse standaard. De commissie beoordeelt het niveau van de bachelorscripties en masterscripties (alle drie de varianten) als voldoende. De commissie is onder de indruk van het niveau van Engels in de masterscripties. In het algemeen viel het de commissie op dat de afstudeerwerken van zowel bachelor- als masterstudenten een relatief operationeel karakter hebben. De commissie beseft dat dit aansluit bij het specifieke kader dat de opleidingen hebben gesteld en stelt derhalve vast dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

3.3 Conclusie

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **goed**.

Masteropleiding Communication Studies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **goed**.

Algemeen eindoordeel

Het eindoordeel over de *Bacheloropleiding Communicatiewetenschap* is **voldoende**.

Het eindoordeel over de *Masteropleiding Communication Studies* is **voldoende**.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. Hilde Van den Bulck (voorzitter), studeerde Communicatiewetenschap aan de Katholieke Universiteit Leuven (KUL) waar zij in 2000 promoveerde met een proefschrift over de rol van de vroege publieke televisie in het project van de Moderniteit. Zij behaalde ook een master in Mass Communication (University of Leicester, UK, 1991). Momenteel is zij hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen waar zij vicedecaan is van de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen en hoofd van de onderzoeksgroep Media, Policy and Culture. Zij doceert vakken over structuur, werking en beleid van de media en over radio en televisie studies. Zij combineert expertise in mediabeleid en in mediacultuur. Op het vlak van beleid focust zij vooral op de rol en plaats van de publieke omroep in diachronisch perspectief. Op het vlak van mediacultuur ging haar aandacht aanvankelijk vooral uit naar de relatie tussen media en collectieve identiteiten, de laatste jaren is zij zich vooral gaan richten op het onderzoek naar de rol van media in de celebritycultuur. Zij is betrokken bij het mediabeleid als ondervoorzitter van de het Vlaamse beleidsadviesorgaan Sectorraad Media. Van den Bulck heeft ook praktijkervaring in de media. Zij had lange tijd een maandelijks column als mediawatcher in de krant De Standaard en heeft nu een vaste opiniestek op de informatiewebsite deredactie.be van de VRT.

Dr. Steven Eggermont is verbonden aan de Leuvense School for Mass Communication Research en programmadirecteur van de bachelor- en masteropleiding Communicatiewetenschap, Katholieke Universiteit Leuven. Hij promoveerde in 2006 op een proefschrift over de socialiserende impact van televisiekijken op de seksuele ontwikkeling van adolescenten, bekroond met de *Outstanding Dissertation Award* van de *International Communication Association*. Nadien was hij visiting fellow aan de Annenberg School for Communication (University of Pennsylvania, V.S.) en het Centre for the Study of Children, Youth and Media (University of London, U.K.). Eggermont is geïnteresseerd in de theorie en de methodologie van het onderzoek naar media-effecten. Zijn onderzoek focust op de relatie tussen mediagebruik en ontwikkelingsprocessen en op het effect van media op de emotionele, mentale en fysieke gezondheid bij kinderen en adolescenten.

Prof. dr. W. Fred van Raaij studeerde psychologie en data-analyse aan de Rijksuniversiteit Leiden. Daarna was hij verbonden aan de Universiteit Twente, de University of Illinois at Urbana-Champaign (USA), de Erasmus Universiteit te Rotterdam en de Universiteit van Tilburg. Hij promoveerde in 1977 op experimentele studies naar het beslissingsgedrag van consumenten. Hij was oprichter en eerste editor van de *Journal of Economic Psychology* (uitgever Elsevier). Hij was voorzitter van de Consumentenbond en het Genootschap voor Reclame, en is nu bestuurslid van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Commerciële Communicatie aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de Raad van Toezicht van het Amphia Ziekenhuis te Breda. Zijn interessegebieden zijn marketingcommunicatie, financieel gedrag en vertrouwen van consumenten en beleggers. Hij is emeritus hoogleraar Economische Psychologie, Universiteit van Tilburg;

Dr. Peter Van Aelst is universitair hoofddocent Politieke Wetenschap aan de Universiteit Antwerpen. In 2006 verdedigde hij zijn proefschrift over de rol van de media in verkiezingscampagnes. Hij is stichtend lid van de onderzoeksgroep 'Media, Middenveld en Politiek (M2P)'. In 2008 was hij als Fulbright Fellow zes maanden verbonden aan de University of Washington (Seattle). In 2009 ging hij aan de slag als Universitair Docent Politieke Communicatie aan de Universiteit Leiden. Momenteel is hij nog voor 20% verbonden aan deze instelling om een VIDI-project te begeleiden over de relatie tussen politici

en journalisten in internationaal vergelijkend perspectief. Van Aelst is ook lid van het Network of European Political Communication Scholars.

Prof. dr. A.A. Fons Maes studeerde Germaanse Filologie aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1991 promoveerde hij aan de Universiteit van Tilburg op een proefschrift over verwijzende uitdrukkingen. Momenteel is hij hoogleraar communicatie en cognitie, en hoofd van het departement Communicatie- en Informatiewetenschap aan de Faculteit Geesteswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg. Zijn onderzoek richt zich op theoretische en empirische aspecten van menselijke communicatie met daarbij vooral aandacht voor de combinatie van taal en andere semiotische systemen (zoals visuele elementen in geschreven communicatie en gebaren bij het spreken). Onderzoeksthema's zijn cognitieve aspecten van referentiële uitdrukkingen, retoriek in taal en beeld, navigatiecommunicatie en gebaren. Sinds 1999 is hij medeverantwoordelijk voor de opleiding Communicatie- en Informatiewetenschap. Zijn eigen onderwijs richt zich op visuele communicatie en communicatietheorie.

Nadja Zwilling is student van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap aan de Universiteit Twente (UT). Tijdens haar studie heeft zij een jaar fulltime plaats genomen in het bestuur van studievereniging Communiqué, de studievereniging van Communicatiewetenschap aan de UT. Zij bekleedde hier de functie van onderwijszaken. Ook is zij studentlid geweest van de faculteitsraad van Gedragwetenschappen op de UT en is zij nog steeds studentlid van de Opleidingscommissie Communicatiewetenschap. Daarnaast heeft zij ervaring als onderwijsassistent van verschillende vakken in de bacheloropleiding.

Wendalin van de Giessen BA. is afgestudeerd in Japanologie aan de Universiteit van Leiden en is momenteel Research Master student Communication Science: Persuasive Communication, aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is geïnteresseerd in marketing communicatie, consumenten psychologie en cross-culturele communicatie. Ze is een jaar student assistente geweest bij Prof. Dr. E. Smit en afgelopen jaar heeft ze les gegeven als student assistente bij de UvA aan eerstejaars werkgroepen in het vak "Inleiding Communicatie Wetenschap". Momenteel is ze bezig met haar scriptie die gaat over de onbewuste invloed van reclame boodschappen tijdens multitasking.

Bijlage 2: Bezoekprogramma en gespreksgroepen

Bezoekprogramma Universiteit Twente

28 maart 2012

08.30	09.30	Management
09.30	10.30	Studenten
10.30	11.15	Docenten
11.15	11.30	<i>Pauze</i>
11.30	12.00	Opleidingscommissie
12.00	12.45	<i>Lunch</i>
12.45	13.30	Examencommissie en studieadviseur
13.30	14.00	Alumni
14.00	14.30	Commissie: voorbereiden eindgesprek met management
14.30	15.30	Eindgesprek met management
15.30	17.30	Commissie: opstellen bevindingen
17.30	17.45	Mondelinge rapportage
17.45	18.15	<i>Borrel</i>

Gespreksgroepen

Management (08.30 – 9.30 uur)

Voertaal: Nederlands

Naam	Functie	Bijzonderheden
Prof. Dr. M.D.T. (Menno) de Jong	Opleidingsdirecteur CW/CS	Aftredend per 01-04-2012
Dr. O. (Oscar) Peters	Opleidingsdirecteur CW/CS	In functie vanaf 01-03-2012
Drs. M.H. (Mark) Tempelman	Stage- en afstudeercoördinator CW/CS	Vervangt opl. coördinator (i.v.m. ziekte John Sevens)

Studenten (09.30 – 10.30 uur)
Voertaal: Nederlands

Naam	Nat.	Jaar / fase	Bijzonderheden
Paulien Zwierts	NL	1e-jaars CW	
Bram Mulder	NL	2e-jaars CW	Lid studiereiscomm. en voorlichtingsteam
Navina Wabnitz	DE	3e-jaars CW	Vakken gevolgd in Zweden (Lingköping)
Samantha Korenwolf, BA	NL	Pre-master CS	
Lowie Kok, BSc	NL	Master CS	Onlangs gestart met master CS (MC)
Marleen Mensink, BA	NL	Master CS	Begonnen met afstuderen master CS (CC)

Docenten (10.30 – 11.15 uur)
Voertaal: Nederlands

Naam	Functie	Bijzonderheden
Prof. Dr. J.A.G.M. (Jan) van Dijk	Docent (HGL)	
Dr. H.A. (Mark) van Vuuren	Docent (UD)	
Dr. J.J. (Joris) van Hoof	Docent (UD)	Ontwerpvakken
Dr. A.J.A.M. (Alexander) van Deursen	Docent (UD)	Pre-master onderwijs
M.J.M.F. (Mirjam) Verheggen, MSc	Docent	Vaardighedenonderwijs
S. (Suzanne) Janssen, MSc	Onderzoeker (AIO)	

Opleidingscommissie (11.30 – 12.00 uur)
Voertaal: Nederlands

Naam	Functie	Bijzonderheden
Dr. M. (Mirjam) Galetzka	Voorzitter (UD)	
Dr. S. (Somaya) Ben Allouch	Lid (UD)	
Anke Valkhof, BSc	Studentlid	
Ferie van der Rest	Studentlid	
Marthe van Wel	Studentlid	

Examencommissie (12.45 – 13.30 uur)
Voertaal: Nederlands

Naam	Functie	Bijzonderheden
Dr. T.M. (Thea) van der Geest	Voorzitter (UHD)	
Prof. Dr. J.A.G.M. (Jan) van Dijk	Lid (HGL)	
Dr. J. (Joyce) Karreman	Lid (UD)	
Drs. G.W. (Gert) Brinkman	Adviseur	Studieadviseur Ba CW
J.W. (Jeanet) Luijterink, BA	Adviseur	Studieadviseur Ma CS
Drs. M.H. (Mark) Tempelman	Adviseur	Stage- en afstudeercoördinator

Alumni (13.30 – 14.00 uur)
Voertaal: Nederlands

Naam	Instroom	Afst. Richting
Johannes Lorenz, MSc	Zij-instroom	Corporate
Floor van den Bosch, MSc	Bachelor CW	Health comm.
Katrien Wessel, MSc	Zij-instroom	Marketing
Bouke de Loos, MSc	Bachelor CW	Marketing
Gijs Huisman, MSc	Bachelor CW	New Media
Katharina Kamp, MSc	Bachelor CW	Corporate

Eindgesprek management (14.30 – 15.30 uur)
Voertaal: Nederlands

Naam	Functie	Bijzonderheden
Prof. Dr. K.I. (Karen) van Oudenhoven-van der Zee	Decaan faculteit Gedragwetenschappen	
Prof. Dr. M.D.T. (Menno) de Jong	Opleidingsdirecteur CW/CS	Aftredend per 01-04-2012
Dr. O. (Oscar) Peters	Opleidingsdirecteur CW/CS	In functie vanaf 01-03-2012

Bijlage 3: Domeinspecifiek referentiekader Communicatiewetenschap

Domein

De Communicatiewetenschap is een wetenschappelijke discipline die zich beweegt op het terrein van zowel de sociale- als de gedragswetenschappen. De discipline richt zich op de wetenschappelijke - theoretische en empirische - studie van de productie, inhoud, betekenissen en effecten van gemedieerde communicatie voor individuen, organisaties en samenlevingen.

Bachelor- en Masteropleidingen Communicatiewetenschap worden in Nederland aan vier Nederlandse universiteiten aangeboden: de Radboud Universiteit Nijmegen, de Universiteit Twente, de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam.

In 1999 werd door de Visitatiecommissie Communicatiewetenschap voor Nederland en Vlaanderen geconstateerd dat de voornaamste inhoudelijke bestanddelen, de opbouw, de aangeboden opties en academische omgeving van de vier opleidingen nagenoeg op dezelfde lijn staan (Onderwijsvisitatie Communicatiewetenschap; VSNU, mei 1999, p. 9 en p. 15). Zeven jaar later werd door de Visitatiecommissie Communicatiewetenschap voor Nederland 2006 vastgesteld dat “de vier bezochte opleidingen [inmiddels] alle een eigen specialisatie en een eigen aanpak hebben ontwikkeld”, zodat er aldus de Commissie inmiddels “meer focus en meer eigenheid” was ontstaan (Onderwijsvisitatie Communicatiewetenschap; QANU, oktober 2006, p.25-26).

De bovenstaande conclusie blijft anno 2011 geldig; nog steeds hebben de vier opleidingen, naast een gemeenschappelijke noemer op het gebied van de opbouw en inhoud van het programma, een eigenheid die met name is te vinden in de specialisaties en de werkwijze van de afzonderlijke opleidingen.

De gezamenlijke uitgangspunten zijn:

- De bestudering van de productie, inhoud, betekenissen en effecten van gemedieerde communicatie voor individuen, organisaties en samenlevingen staat centraal in de opleidingen;
- De opleidingen zijn verankerd in het sociale- en gedragswetenschappelijke perspectief (of zo men wil: paradigma);
- In alle opleidingen staan communicatiewetenschappelijke theorievorming en empirisch onderzoek, en met name de integratie hiervan, centraal;
- Alle opleidingen beogen studenten te vormen tot professionals en onderzoekers in de media- en communicatiesector en aanverwante sectoren, danwel voor te bereiden op een hoger niveau van academische vorming.

De opleidingsspecifieke uitgangspunten zijn:

Radboud Universiteit Nijmegen

De Bacheloropleiding wordt in twee varianten aangeboden: als driejarig curriculum voor studenten met een vwo- of vergelijkbaar diploma en als verkort curriculum van 108 EC voor studenten met een aanverwant hbo-diploma. Naast de reguliere Bacheloropleiding worden minorprogramma's en keuzevakken aangeboden voor studenten van andere studierichtingen. De Bacheloropleiding heeft een jaarlijkse instroom van ongeveer 100 studenten. Het curriculum bestaat grotendeels uit een generiek programma, maar daarnaast brengen studenten eigen accenten aan in de keuze van de leerprojecten, van de minor en de invulling van praktijkoriëntatie en bachelorscriptie.

De éénjarige reguliere Master Communicatiewetenschap heeft een jaarlijkse instroom van ongeveer 75 studenten en kent twee varianten: *Media & Samenleving* en *Journalistiek & Media*. Daarnaast kunnen studenten Communicatiewetenschap kiezen voor de tweejarige Research Masteropleiding Social Cultural Science.

Universiteit Twente

De Universiteit Twente richt zich op de raakvlakken tussen mens en technologie, wat leidt tot een innovatieve en maatschappelijke relevante profilering. De universiteit heeft in het Bacheloronderwijs gekozen voor een onderwijsfilosofie die zich laat samenvatten met de drie O's: onderzoeken, ontwerpen en organiseren. Bachelorstudenten bekwamen zich in het uitvoeren en beoordelen van wetenschappelijk onderzoek, maar leren ook op systematische wijze oplossingen te ontwikkelen voor communicatieproblemen (ontwerpen) en effectief samen te werken met anderen binnen en buiten de eigen discipline (organiseren). Daarnaast heeft de opleiding nog twee inhoudelijke profielkenmerken: aandacht voor de organisatorische context van communicatie en voor ICT-toepassingen. De driejarige Bacheloropleiding bestaat uit een verplicht programma van 150 EC en een keuzeruimte van 30 EC. Deze keuzeruimte kunnen studenten invullen met: keuzevakken aan een binnenlandse of buitenlandse universiteit, een stage in binnen- of buitenland of één van de ca. 30 minors van de universiteit. De Bacheloropleiding wordt afgesloten met een volwaardig praktijkgericht onderzoek. De opleiding heeft een jaarlijkse instroom van ruim 70 studenten.

De éénjarige reguliere master Communication Studies heeft een jaarlijkse instroom van ca. 110 studenten en kent drie specialisaties: *Marketing Communication*, *Corporate Communication* en *New Media and Communication*. Elke specialisatie heeft een verplicht deel van 15 EC en een keuzeruimte van 15 EC. De Masteropleiding wordt afgerond met een zelfstandig wetenschappelijk afstudeeronderzoek van 30EC. De Universiteit Twente biedt een schakelprogramma aan van 60 EC voor studenten met een aanverwant hbo-diploma. Studenten die dit programma hebben afgerond, ontvangen geen Bachelordiploma, maar een premastercertificaat. Jaarlijst stromen ca. 90 studenten in.

Universiteit van Amsterdam

De Bacheloropleiding Communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam wordt in twee varianten aangeboden: als driejarig curriculum voor studenten met een vwo- of vergelijkbaar diploma en als verkort curriculum van anderhalf jaar voor studenten met een aanverwant hbo-diploma. Naast de reguliere Bacheloropleiding worden minorprogramma's en keuzevakken aangeboden voor studenten van andere studierichtingen. De Bacheloropleiding heeft een jaarlijkse instroom van ruim 500 studenten. Het curriculum bestaat grotendeels uit een generiek programma, maar daarnaast is het mogelijk om eigen accenten aan te brengen, zowel op communicatiewetenschappelijk gebied (door de stage en verdiepingsvakken), als daarbuiten (door de keuzeruimte).

De Universiteit van Amsterdam biedt meerdere Masteropleidingen Communicatiewetenschap aan, die grotendeels in het Engels worden aangeboden. De éénjarige reguliere Master in Communication Science heeft een jaarlijkse instroom van ongeveer 350 studenten (waarvan zo'n 15% internationale studenten) en omvat vier specialisaties: *Corporate Communication*, *Persuasive Communication*, *Political Communication* en *Youth & Media*. Als enige in Nederland wordt er voorts een tweejarige Research Master opleiding Communication Science aangeboden (QANU-geaccrediteerd) en is er een internationale Master '*Journalism, Media and Globalisation*' die gezamenlijk met Britse, Deense en Duitse universiteiten wordt aangeboden (tevens QANU-geaccrediteerd).

Vrije Universiteit Amsterdam

De Bacheloropleiding Communicatiewetenschap aan de Vrije Universiteit Amsterdam is een driejarig programma. Naast brede vakken op het gebied van Communicatiewetenschap, waaronder een inleiding Communicatiewetenschap (10EC), en vakken waarin veel aandacht is voor communicatiewetenschappelijk relevante vaardigheden (werkgroepen / projecten en BA thesis, in totaal 40 EC), wordt er in de Bacheloropleiding Communicatiewetenschap meer specifieke aandacht besteed aan politieke communicatie (10 EC), organisationele communicatie (10 EC), marketing & persuasieve communicatie (10 EC), mediapsychologie (10 EC) en interpersoonlijke communicatie (10 EC). Hiernaast krijgen studenten vakken op het gebied van methoden & technieken (20 EC), algemeen verbredende vakken op het gebied van sociale wetenschappen (30 EC), en is er een door studenten zelf in te vullen profileringsruimte (30 EC). De Bacheloropleiding Communicatiewetenschap kent een gestage groei en kent de afgelopen twee jaar een instroom van 150 tot 180 studenten.

De Masteropleiding Communicatiewetenschap is grotendeels Engelstalig, en kent een instroom van rond de 100 studenten. Net als de Bachelor is er in de Master veel aandacht voor de ontvanger in het communicatieproces, voor de effecten van communicatie, voor communicatie binnen een publieke, organisationele en interpersoonlijke context, en voor, veelal kwantitatief, onderzoek naar communicatieprocessen. Naast methoden & technieken (5 EC) en een onderzoeksgerichte thesis (25 EC), kunnen studenten in de Master zich specialiseren op een van de volgende drie gebieden: *marketing en voorlichting*, *organisationele communicatie* of *mediapsychologie*.

Doelstellingen Bacheloropleiding Communicatiewetenschap

De Bacheloropleiding Communicatiewetenschap in Nederland is een driejarige opleiding die thans aan vier Nederlandse universiteiten kan worden gevolgd: de Radboud Universiteit Nijmegen, de Universiteit Twente, de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam. Een succesvolle afronding ervan geeft recht op het voeren van de titel *Bachelor of Science*.

De Bacheloropleidingen aan alle vier de universiteiten stellen zich ten doel om studenten een academische opleiding te geven, waarvan de belangrijkste theorieën en methoden van onderzoek van de Communicatiewetenschap de pijlers vormen. De studenten moeten aan het einde van de opleiding beschikken over aantoonbare kennis en inzicht in de belangrijkste theorieën en onderzoeksliteratuur van het brede terrein van de Communicatiewetenschap. Daarnaast moeten ze vaardigheid hebben ontwikkeld in de gangbare methoden van empirisch onderzoek en data-analyse. Ook moeten ze zowel communicatievraagstukken als het eigen functioneren kritisch kunnen beoordelen. Het accent ligt hierbij op de toepassing van communicatiewetenschappelijke theorie en onderzoek bij het analyseren en oplossen van belangrijke maatschappelijke en professionele vraagstukken.

De Bacheloropleidingen Communicatiewetenschap vormen de studenten tot beginnende professionals in de media- en communicatiesector en aanverwante sectoren. Na afronding van de opleiding is de afgestudeerde theoretisch en methodisch toegerust om kennis en inzicht toe te passen, uit te breiden en te communiceren op een wijze die getuigt van basisacademische vorming en een professionele benadering. Na de bacheloropleiding is men dusdanig toegerust dat men zou kunnen instromen in een opleiding op Masterniveau binnen de Communicatiewetenschap of -indien vereist na een kort schakelprogramma-aanverwante disciplines.

Doelstellingen Masteropleiding Communicatiewetenschap

De Masteropleiding Communicatiewetenschap in Nederland is een éénjarige opleiding die thans kan worden gevolgd aan dezelfde Nederlandse universiteiten als waar een Bacheloropleiding Communicatiewetenschap kan worden gevolgd. Een succesvolle afronding ervan geeft recht op het voeren van de titel *Master of Science*.

De Masteropleidingen aan alle vier de universiteiten stellen zich ten doel om studenten een gevorderde academische opleiding te geven, waarvan de belangrijkste theorieën en methoden van onderzoek van de Communicatiewetenschap de pijlers vormen. De student beschikt bij aanvang van de opleiding over aantoonbare kennis en inzicht in de belangrijkste theorieën, heeft de basisvaardigheden in de gangbare methoden van empirisch onderzoek en data-analyse en kan kritisch reflecteren op communicatievraagstukken en het eigen functioneren. In de Masteropleiding worden deze kwalificaties verdiept op een dusdanige wijze dat de student gespecialiseerde kennis van theorievorming en onderzoeksliteratuur opdoet op één of meerdere terreinen van de Communicatiewetenschap; vaardigheid in methoden van empirisch onderzoek dusdanig ontwikkelt dat hij/zij in staat is om een zelfstandige bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van nieuwe kennis op een -afgebakend- terrein van het vakgebied; en kritisch kan reflecteren op communicatievraagstukken, de eigen kennisbijdrage en het eigen functioneren.

De Masteropleidingen Communicatiewetenschap vormen studenten met een relevante Bacheloropleiding tot professionals en academisch geschoolde onderzoekers in de media- en communicatiesector en aanverwante sectoren. Na afronding van de opleiding is men theoretisch en methodisch toegerust om kennis en inzicht te integreren, nieuwe kennis te ontwikkelen en te communiceren op een wijze die van gedegen academische vorming en professionele benadering getuigt. Eveneens is men dusdanig toegerust dat men een opleiding op PhD-niveau binnen de Communicatiewetenschap of aanverwante disciplines zou kunnen aanvangen.

De Masteropleidingen Communicatiewetenschap onderscheiden zich op drie manieren van de Bacheloropleidingen:

- In de Bacheloropleidingen ligt de nadruk op algemene academische vorming en het verwerven van basisinzichten in de Communicatiewetenschap in haar volle breedte. In de Masteropleidingen verschuift het accent naar het kennismaken van en leren bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe kennis en inzichten op een deelgebied van de Communicatiewetenschap;
- Waar in de Bacheloropleidingen grotendeels wordt gewerkt met smaller gedefinieerde en aangereikte probleemgebieden, werken Masterstudenten zelfstandiger aan meer complexe problemen.
- In de Bacheloropleidingen vormen maatschappelijke vraagstukken en problemen uit de communicatiepraktijk het startpunt om theorie en onderzoek te behandelen; in de Master wordt meer vanuit wetenschappelijke vraagstukken gewerkt.

Eindtermen Bacheloropleidingen

In de eindtermen van de Bacheloropleidingen Communicatiewetenschap (zie Tabel 1 voor beschrijving) staan drie elementen centraal. Het is allereerst een *academische* opleiding op basisniveau. Dat wil zeggen dat het gaat om: het verwerven, verwerken en toepassen van kennis en inzichten op het terrein van de Communicatiewetenschap; de academische vaardigheden die nodig zijn om vakliteratuur te vinden, te verwerken en daarover te rapporteren; het zelfstandig uitvoeren van eenvoudig onderzoek; en om een academische attitude die nodig is om te kunnen reflecteren op communicatievraagstukken en op het eigen handelen.

In de tweede plaats zijn de Bacheloropleidingen Communicatiewetenschap *sociale- en gedragswetenschappelijke opleidingen*. Dat houdt in dat er wordt gestreefd naar kennis en inzicht van sociale- en gedragswetenschappelijke methoden van onderzoek en de vaardigheid om die kennis in onderzoek toe te passen.

Tot slot zijn de eindtermen van de Bacheloropleidingen Communicatiewetenschap *breed* in de zin dat wordt verondersteld dat na voltooiing er kennis van en inzicht in het totale domein van de Communicatiewetenschap is. Er wordt dus in de Bacheloropleidingen niet gekozen voor specialisatie, hoewel studenten wel individuele accenten kunnen aanbrengen. De brede opzet kwalificeert de student voor verschillende Masteropleidingen op het terrein van de Communicatiewetenschap en -indien vereist na een kort schakelprogramma- aanverwante wetenschappen.

Tabel 1: Eindtermen Bacheloropleidingen Communicatiewetenschap

Studenten hebben na afronding van de opleiding kennis over en inzicht in

1. de belangrijkste communicatiewetenschappelijke theorieën, stromingen en empirische bevindingen;
2. de voornaamste communicatiemiddelen (kranten, televisie, radio, tijdschriften, internet etc.) binnen maatschappelijke en organisatorische communicatiestelsels;
3. de onderzoeksdesigns en de gangbare methoden en technieken van sociaalwetenschappelijk communicatieonderzoek.

Studenten hebben na afronding van de opleiding de vaardigheden om:

1. vakliteratuur te vinden, te verwerken en te beoordelen;
2. helder schriftelijk en mondeling te rapporteren over communicatievraagstukken;
3. communicatieproblemen te analyseren en te vertalen in onderzoekbare vraagstellingen en een eenvoudig onderzoek zelfstandig uit te voeren.

Studenten hebben na afronding van de opleiding een attitude:

1. die analytisch is ten aanzien van communicatievraagstukken in de maatschappij;
2. die besef laat zien van de maatschappelijke rol van communicatiewetenschap en de communicatiewetenschapper, alsmede van de ethische aspecten van de beroepsuitoefening.

Eindtermen Masteropleidingen

In de eindtermen van de Masteropleidingen Communicatiewetenschap (zie Tabel 2 voor beschrijving) staan eveneens drie elementen centraal. Het is allereerst een *academische* opleiding op *gevorderd niveau*. Dat wil zeggen dat het gaat om het verwerven, verwerken en toepassen van kennis en inzichten op gespecialiseerd niveau van (een deelterrein van) de Communicatiewetenschap; de academische vaardigheden die nodig zijn om zelfstandig communicatiewetenschappelijk onderzoek op te zetten, uit te voeren en daarover te rapporteren volgens de geldende disciplinaire standaarden; en om een academische attitude die gericht is op kritisch-analytisch reflecteren op communicatievraagstukken; wetenschappelijke integriteit; en besef van de eigen beperkingen en de bereidheid tot het herzien van de eigen standpunten.

In de tweede plaats zijn de Masteropleidingen Communicatiewetenschap *sociale- en gedragswetenschappelijke opleidingen*. Dat houdt in dat er wordt gestreefd naar kennis en inzicht van sociale- en gedragswetenschappelijke methoden van onderzoek en de vaardigheid om een zelfstandige bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van nieuwe kennis op het vakgebied.

Tot slot zijn de eindtermen van de Masteropleidingen Communicatiewetenschap *gespecialiseerd* in de zin dat wordt verondersteld dat na voltooiing er kennis is van en inzicht in een specifiek deelgebied van Communicatiewetenschap. Er wordt in de Masteropleidingen dus bewust gekozen voor specialisatie, hoewel een gedeelte van het curriculum veelal ook gezamenlijk is met specialisaties in andere deelgebieden van de Communicatiewetenschap.

Tabel 2: Eindtermen Masteropleidingen Communicatiewetenschap

Studenten hebben na afronding van de opleiding kennis over en inzicht in:

1. theorievorming en empirische bevindingen op gespecialiseerd niveau op een van de deelterreinen van de Communicatiewetenschap;
2. onderzoeksdesigns en methoden en technieken van onderzoek op gevorderd academisch niveau van een van de deelterreinen van de Communicatiewetenschap.

Studenten hebben na afronding van de opleiding vaardigheden om:

1. de resultaten van communicatiewetenschappelijk onderzoek analytisch en kritisch te evalueren;
2. zelfstandig communicatiewetenschappelijk onderzoek op te zetten, uit te voeren en daarover te rapporteren volgens de geldende disciplinaire standaarden.

Studenten hebben na afronding van de opleiding een attitude:

1. die analytisch en kritisch is ten aanzien van communicatievraagstukken in de wetenschap en de maatschappij;
2. die wetenschappelijke integriteit uitstraalt, die tot uitdrukking komt in bijvoorbeeld het besef van de eigen beperkingen en de bereidheid tot het herzien van de eigen standpunten.

Academische en professionele maatstaven

Academische maatstaven

De opleidingen Communicatiewetenschap in Nederland zijn niet alleen alle QANU-geaccrediteerd, maar eveneens is een groot deel van de docenten van de opleidingen lid van de KNAW-erkende onderzoeksschool *NEScOR*. Dit betekent dat een groot deel van de docenten van de opleidingen gepromoveerd is en eigen onderzoek verricht.

In 2008 concludeerde de internationale commissie verantwoordelijk voor de onderzoeksvisite Communicatiewetenschap in Nederland dat “communication science in the Netherlands as a leading center not only in Europe but worldwide” en dat “Research programs have achieved or are on their way to achieving highly competitive status internationally”. De wetenschappelijke staf publiceert in de vooraanstaande wetenschappelijke internationale tijdschriften van het vakgebied, presenteert papers op de internationale gezaghebbende conferenties, en er zijn vele internationale samenwerkingsverbanden.

De doelstellingen van de bachelor en masteropleidingen zijn geënt op de *Dublin descriptors*. Inhoudelijk sluit Communicatiewetenschap Nederland aan bij de doelstellingen en praktijken van de International Communication Association (ICA) en de International Association for Media and Communication Research (IAMCR). De opleidingen maken ook onderdeel uit van internationale netwerken op deelgebieden van het vakgebied, zoals dat van de persuasieve communicatie, politieke communicatie, en het communicatiewetenschappelijk ontwerp.

Een wetenschappelijk directeur of decaan, en vaak ook een opleidingsdirecteur of -manager ziet toe op de academische kwaliteit van het onderwijs. Van alle docenten wordt kwalificering voor BKO (basiskwalificatie Onderwijs) vereist en er worden studentenevaluaties verzameld van alle individuele modules.

Professionele maatstaven

Het beroepsveld van afgestudeerde Masterstudenten varieert. Alumnionderzoek laat zien dat afgestudeerden werk vinden in beleids-, onderzoeks- en communicatiefuncties binnen media- en communicatieorganisaties, bij onderzoeksinstituten en onderzoeksbureaus, bedrijven en instellingen. Daarnaast zijn zij werkzaam bij overheden en universiteiten en in adviesfuncties. Het contact met alumni en met het werkveld wordt onderhouden via alumnikringen, werkveldcommissies waarin representanten uit de maatschappij zitting hebben en via de stage-instellingen waar bachelorstudenten hun stageperiode doorlopen.

Bijlage 4: Overzicht doelen, eindtermen en Dublin Descriptoren

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap

Eindtermen bacheloropleiding Communicatiewetenschap (CW)

Art. 1 Vakinhoudelijke kennis

Afgestudeerde CW-ers zijn bekend met theoretische en methodische grondslagen van de belangrijkste kennisgebieden van de discipline communicatiewetenschap (voor zover aansluitend bij het profiel van de opleiding) en van de ondersteunende kennisgebieden. Zij kunnen de gangbare communicatiekundige methoden en technieken toepassen. De kennisgebieden zijn:

1. Corporate communicatie
2. Management van communicatieprocessen
3. Interpersoonlijke communicatie
4. Marketingcommunicatie
5. Media- en communicatietechnologie, mediakeuze, interactieve netwerken
6. Audiovisuele communicatie
7. Massacommunicatie voor zover het betrekking heeft op het functioneren van organisaties
8. Ethiek en filosofie van de communicatie
9. Informatieoverdracht en informatieverwerkend gedrag
10. Beïnvloedingsprocessen
11. Tekstwetenschap: verbale communicatie, taalproductie- en verwerking
12. Het functioneren van profit en non-profit organisaties

Art.2.

De afgestudeerde CW-er heeft inzicht in de aard van communicatiekundige kennis en de wijze waarop deze tot stand is gekomen.

Art. 3 Competenties gerelateerd aan het functioneren als wetenschappelijke onderzoeker

- 3.1. Afgestudeerde CW-ers zijn bekend met en hebben inzicht in de grondbeginselen van sociaalwetenschappelijk onderzoek; dat wil zeggen met de algemene principes, methoden en concepten van wetenschappelijk onderzoek, methoden van dataverzameling, -verwerking en –interpretatie, beginselen van statistiek en methodologie, interpretatie en evaluatie van onderzoek, specifieke vormen van onderzoek (kwantitatief en kwalitatief) ten behoeve van probleemanalyse, (veld) experimenten.
- 3.2. Afgestudeerde CW-ers hebben ervaring opgedaan met het uitvoeren van de kerntaken van de wetenschappelijk onderzoeker: probleemstelling formuleren, literatuuronderzoek, onderzoeksopzet, dataverzameling en –bewerking, rapportage gericht op vakgenoten die beroepsmatig werkzaam zijn in de wetenschapstoepassing of –overdracht.
- 3.3. Afgestudeerde CW-ers zijn in staat een weg te vinden in voor communicatiekundig onderzoek relevante kennisbestanden; zij weten effectief informatie van verschillende aard te lokaliseren, te vergaren, op waarde te schatten en te selecteren, onderling te verbinden, te integreren en overdraagbaar te maken, daarbij gebruikmakend van moderne mediamiddelen.

Art.4. Competenties gerelateerd aan het functioneren als ontwerper, adviseur, beleidsmaker/manager

- 4.1. De afgestudeerde CW-ers zijn in staat tot geïntegreerd gebruik van wetenschappelijke kennis en onderzoek enerzijds en praktijkkennis (vakliteratuur) anderzijds bij het analyseren en oplossen van complexe communiciekundige ontwerpproblemen.
- 4.2. Een afgestudeerde CW-er weet systematisch, vragenderwijs en op creatieve wijze complexe communiciekundige problemen te analyseren en op te lossen, rekening houdend met het implementatie- en evaluatietraject.
- 4.3. Tevens is de CW-er in staat complexe communicatieproblemen te structureren in abstracte modellen. De CW-er beschikt hiervoor over een uitgebreid repertoire aan kennis- en vaardigheden in de toepassing van communiciekundige onderzoeks- en ontwerpmethoden en ondersteunende hulpmiddelen daarbij, zoals informatie en communicatie technologie (ICT). Dit repertoire is verbonden met gedegen disciplinaire kennis en bekendheid met gebruikte vocabulaire en heersende cultuur van de beroepspraktijk voor communiciekundige.
- 4.4. De afgestudeerde CW-er beschikt tevens over de vaardigheden om ontwikkelde kennis, inzichten en oplossingen in woord en geschrift strategisch over te brengen, rekening houdend met het doel, de doelgroep en de (veranderings)context.
- 4.5. De afgestudeerde CW-er beschikt over een kritisch en reflectief denkvermogen dat van voldoende kwaliteit is om eigen en andermans werk (producten, processen) naar waarde te kunnen schatten.
- 4.6. De afgestudeerde CW-er heeft besef van de betekenis van communicatiekunde in relatie tot organisatiekundige aspecten, andere vakgebieden en maatschappelijke verhoudingen en ontwikkelingen en weet te opereren rekening houdend met verschillende stakeholders.

Art.5. Algemene beroepsvoorbereidende competenties

De afgestudeerde CW-er:

- 5.1. Beschikt over een academisch denk- en redeneerniveau; hij/zij heeft het vermogen om kritisch, consistent, rationeel, logisch en creatief te denken, te kunnen abstraheren en vanuit abstracties te denken, verbanden te leggen en te reflecteren, is bekend met de invloed van eigen en andermans waarden en normen en bezit argumentatievaardigheid;
- 5.2. Is in staat tot initiatiefrijk, zelfstandig, doelgericht werken;
- 5.3. Beschikt over de attitude en vaardigheden om het eigen leerproces te initiëren, vorm te geven en (bij) te sturen (levenslang leren) en te komen tot professionele groei;
- 5.4. Is in staat in teamverband te werken, zowel binnen de eigen discipline als in samenwerking met andere disciplines;
- 5.5. Is in staat projectmatig te werken (plannen, coördineren, samenwerken) en de begrotingstechnische consequenties te overzien;
- 5.6. Beschikt over strategisch inzicht en de benodigde communicatieve vaardigheden (schriftelijk en mondeling) voor doel- en doelgroepgerichte communicatie;
- 5.7. Beschikt over de attitude tot en is in staat te reflecteren op het eigen functioneren, daarvan te leren en zo nodig gedrag en handelen bij te stellen;
- 5.8. Beschikt over voldoende sociale vaardigheden om binnen het beroepenveld adequaat te kunnen communiceren met klanten, wetenschappers, collega's leidinggevenden en ondergeschikten, samenwerkende of betrokken partijen e.a.;
- 5.9. Is zich bewust van eigen waarden en normen en de voor de discipline en de beroepspraktijk gangbare waarden en normen en houdt rekening met de ethische aspecten van eigen handelen en communicatie;

- 5.10. Beschikt over voldoende kennis van het Engels om Engelstalige wetenschappelijke literatuur te kunnen lezen en schriftelijk en mondeling in het Engels te kunnen communiceren;
- 5.11. Beschikt over de ICT-vaardigheden die in de praktijk vereist zijn voor het functioneren als communicatiekundige in de beroepspraktijk.

Art.6. Algemene persoonlijke vorming

De afgestudeerde CW-er:

- 6.1. Heeft ervaring opgedaan met kennis, methoden en technieken, vocabulaire en cultuur van een andere discipline (minor) en daardoor een bredere blik op wetenschapsgebieden ontwikkeld en/of heeft zijn sociale en culturele horizon verbreed door een verblijf in het buitenland;
- 6.2. Heeft oog voor wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen;
- 6.3. Heeft verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van zijn haar handelen;
- 6.4. Heeft een kwaliteitsbewuste attitude ten aanzien van zijn werk en producten;
- 6.5. Is in staat feedback te ontvangen en daarop adequaat te reageren.

Art.7.

Het getuigschrift van de opleiding geeft recht tot directe toelating tot een aan de opleiding aansluitende masteropleiding (de zogenaamde doorstroommaster) zijn de masteropleiding Communication Studies.

Overzicht van competenties, eindtermen en Dublin Descriptoren

De doelen van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap (CW) zijn uitgewerkt in competenties. Aan de beschreven competenties heeft de bacheloropleiding voor de afgestudeerde bachelor de rollen van onderzoeker en communicatieprofessional gekoppeld. Per rol worden de competenties, eindtermen en de overeenkomstige Dublin Descriptoren hieronder uitgewerkt.

Rol	De communicatiewetenschappelijk onderzoeker en professional
Competenties	Vakinhoudelijke competenties – Kennis van en inzicht in theorieën en methoden van de discipline en ondersteunende kennisgebieden. <i>CW stelt zich voor de bacheloropleiding ten doel studenten zodanig op hun toekomst voor te bereiden dat zij:</i> aantoonbare kennis en inzichten hebben verworven op de belangrijkste communicatiewetenschappelijke en ondersteunende kennisgebieden, met bijzondere aandacht voor communicatie in de organisatorische context en toepassing van ICT.
Eindtermen	Afgestudeerde CW'ers: 1. zijn bekend met de theoretische en methodologische grondslagen van de belangrijkste kennisgebieden van de discipline communicatiewetenschap (voor zover aansluitend bij het profiel van de opleiding) en de ondersteunende kennisgebieden; zij kunnen de gangbare communicatiewetenschappelijke methoden en technieken toepassen. 2. hebben inzicht in de aard van communicatiewetenschappelijke kennis en de wijze waarop deze tot stand komt.
Overeenkomende	<i>Kennis en inzicht</i> Heeft aantoonbare kennis en inzicht van een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op

Dublin-descriptor(en)	het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit wordt overtroffen.
-----------------------	--

Rol	De communicatiewetenschapper als onderzoeker
Competenties	<p>Wetenschappelijke (onderzoeks)competenties – Opzet, uitvoering en beoordeling van wetenschappelijk onderzoek vanuit de rol van onderzoeker.</p> <p><i>CW stelt zich voor de bacheloropleiding ten doel studenten zodanig op hun toekomst voor te bereiden dat zij:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • bekend zijn met de voor de discipline gangbare methoden, technieken en modellen voor het opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk gefundeerd onderzoek en het evalueren van ontwerp oplossingen en beschikken over de vaardigheid om deze adequaat toe te passen op het niveau van een beginnend wetenschapper (onderzoekscompetenties). • beschikken over academische vaardigheden en houding (zoals kritisch beoordelen, creatief denken en werken, kunnen argumenteren) en een brede algemene ontwikkeling op wetenschappelijk gebied (inclusief paradigmashift door kennis van andere wetenschappelijke discipline) (academische vorming).
Eindtermen	<p><i>Onderzoekscompetenties</i></p> <p>Afgestudeerde CW'ers:</p> <p>3.1 zijn bekend met en hebben inzicht in de grondbeginselen van sociaal-wetenschappelijk onderzoek; dat wil zeggen met de algemene principes, methoden en concepten van wetenschappelijk onderzoek, methoden van dataverzameling en -verwerking, beginselen van statistiek en methodologie, interpretatie en evaluatie van onderzoek, specifieke vormen van onderzoek (kwantitatief en kwalitatief) ten behoeve van probleemanalyse, (veld)experiment.</p> <p>3.2 hebben ervaring opgedaan met het uitvoeren van de kerntaken van de wetenschappelijk onderzoeker: probleemstelling formuleren, literatuuronderzoek, onderzoeksofzet, dataverzameling en -verwerking, rapportage gericht op vakgenoten die beroepsmatig werkzaam zijn in de wetenschapstoepassing of -overdracht.</p> <p>3.3 zijn in staat een weg te vinden in voor communicatiewetenschappelijk onderzoek relevante kennisbestanden; zij weten effectief informatie van verschillende aard te lokaliseren, te vergaren, op waarde te schatten en te selecteren, onderling te verbinden, te integreren en overdraagbaar te maken, daarbij gebruikmakend van moderne media.</p> <p><i>Academische vorming¹</i></p> <p>Afgestudeerde CW'ers:</p> <p>5.1 beschikken over een academisch denk- en redeneerniveau; zij hebben het vermogen om kritisch, consistent, rationeel, logisch en creatief te denken, te kunnen abstraheren en vanuit abstracties te denken, verbanden te leggen en te reflecteren, zijn bekend met de invloed van eigen en andermans waarden en normen en bezitten argumentatievaardigheid.</p> <p>5.2 zijn in staat tot initiatiefrijk, zelfstandig en doelgericht werken.</p> <p>5.3 beschikken over de attitude en vaardigheden om het eigen leerproces te initiëren, vorm te geven en (bij) te sturen (levenslang leren) en te komen tot professionele groei.</p>

¹ Een aantal geformuleerde eindkwalificaties gelden zowel in het kader van de academische als de professionele vorming, bijvoorbeeld 'kunnen reflecteren' en 'kwaliteitsbewustzijn'.

	<p>5.4 zijn in staat in teamverband te werken, zowel binnen de eigen discipline als in samenwerking met andere disciplines.</p> <p>5.5 zijn in staat projectmatig te werken (plannen, coördineren, samenwerken).</p> <p>5.6 beschikken over strategisch inzicht en de benodigde communicatieve vaardigheden (schriftelijk en mondeling) voor doel- en doelgroepgerichte communicatie.</p> <p>5.7 beschikken over de attitude tot en zijn in staat te reflecteren op het eigen functioneren, daarvan te leren en zo nodig gedrag en handelen bij te stellen.</p> <p>5.8 beschikken over voldoende sociale vaardigheden om binnen het beroepenveld adequaat te kunnen communiceren met klanten, wetenschappers, collega's, leidinggevend en ondergeschikten, samenwerkende of betrokken partijen e.a.</p> <p>5.9 zijn zich bewust van eigen waarden en normen en de voor de discipline en de beroepspraktijk gangbare waarden en normen en houden rekening met de ethische aspecten van eigen handelen en communicatie.</p> <p>5.10 beschikken over voldoende kennis van het Engels om Engelstalige wetenschappelijke literatuur te kunnen lezen en schriftelijk en mondeling in het Engels te kunnen communiceren.</p> <p>5.11 beschikken over de ICT-vaardigheden die in de praktijk vereist zijn voor het functioneren als communicatiekundige in de beroepspraktijk.</p>
Overeenkomende Dublin-descriptor(en)	<p>Oordeelsvorming</p> <p>Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.</p> <p>Communicatie</p> <p>Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten.</p>

Rol	De academisch geschoolde communicatieprofessional
Competenties	<p>Toegepast wetenschappelijke competenties / professionele competenties – Toepassing van communicatiewetenschappelijke kennis, inzichten, methoden en technieken ten behoeve van de beroepspraktijk.</p> <p><i>CW stelt zich voor de bacheloropleiding ten doel studenten zodanig op hun toekomst voor te bereiden dat zij:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • bekend zijn met de voor de discipline gangbare methoden, technieken en modellen voor het opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk gefundeerd onderzoek², het oplossen van ontwerpproblemen (communicatieve ontwerpaanpak) en het evalueren van ontwerp oplossingen en over de vaardigheid beschikken om deze adequaat toe te passen op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar (professionele competenties). • beschikken over de bij de communicatiewetenschappelijke beroepspraktijk passende vaardigheden en houding; de geleerde kennis en methodologieën adequaat kunnen toepassen in kritische beroepssituaties en beschikken over de voor het uitoefenen van het beroep als communicatie-expert noodzakelijke communicatieve en sociale vaardigheden en houding (professionele vorming).

² Onderzoeksvaardigheden zijn zowel voor de communicatiewetenschapper als de communicatieprofessional van belang. Aan de oplossingen voor ontwerpproblemen waar de professional zich mee bezighoudt, liggen wetenschappelijke kennis en onderzoek ten grondslag.

Eindtermen	<p><i>Professionele competenties</i></p> <p>Afgestudeerd CW'ers:</p> <p>4.1 zijn in staat tot geïntegreerd gebruik van wetenschappelijke kennis en onderzoek enerzijds en praktijkkennis (vakliteratuur) anderzijds bij het analyseren en oplossen van complexe communicatiekundige ontwerpproblemen.</p> <p>4.2 weten systematisch, vragenderwijs en op creatieve wijze complexe communicatiekundige problemen te analyseren en op te lossen, rekening houdend met het implementatie- en evaluatietraject.</p> <p>4.3 zijn in staat complexe communicatieproblemen te structureren in abstracte modellen; zij beschikken hiervoor over een uitgebreid repertoire aan kennis- en vaardigheden in de toepassing van communicatiekundige onderzoeks- en ontwerpmethoden en ondersteunende hulpmiddelen daarbij, zoals ICT; dit repertoire is verbonden met gedegen disciplinaire kennis en bekendheid met gebruikte vocabulaire en heersende cultuur van de beroepspraktijk voor communicatieprofessionals.</p> <p>4.4 beschikken over de vaardigheden om ontwikkelde kennis, inzichten en oplossingen in woord en geschrift strategisch over te brengen, rekening houdend met het doel, de doelgroep en de (veranderings)context.</p> <p>4.5 beschikken over een kritisch en reflectief denkvermogen dat van voldoende niveau is om eigen en andermans werk (producten, processen) naar waarde te kunnen schatten.</p> <p>4.6 hebben besef van de betekenis van communicatiekunde in relatie tot organisatiekundige aspecten, andere vakgebieden en maatschappelijke verhoudingen en ontwikkelingen en weet te opereren rekening houdend met verschillende stakeholders.</p> <p><i>Professionele vorming³</i></p> <p>Afgestudeerde CW'ers:</p> <p>5.1 beschikken over een academisch denk- en redeneerniveau; zij hebben het vermogen om kritisch, consistent, rationeel, logisch en creatief te denken, te abstraheren en vanuit abstracties te denken, verbanden te leggen en te reflecteren, zijn bekend met de invloed van eigen en andermans waarden en normen en bezitten argumentatievaardigheid.</p> <p>5.2 zijn in staat tot initiatiefrijk, zelfstandig, doelgericht werken.</p> <p>5.3 beschikken over de attitude en vaardigheden om het eigen leerproces te initiëren, vorm te geven en (bij) te sturen (levenslang leren) en te komen tot professionele groei, en is in staat te reflecteren op het eigen functioneren, daarvan te leren en zo nodig gedrag en handelen bij te stellen.</p> <p>5.4 zijn in staat in teamverband te werken, zowel binnen de eigen discipline als in samenwerking met andere disciplines.</p> <p>5.5 zijn in staat projectmatig te werken (plannen, coördineren, samenwerken).</p> <p>5.6 beschikken over strategisch inzicht en de benodigde communicatieve vaardigheden (schriftelijk en mondeling) voor doel- en doelgroepgerichte communicatie.</p> <p>5.7 beschikken over de attitude tot en is in staat te reflecteren op het eigen functioneren, daarvan te leren en zo nodig gedrag en handelen bij te stellen.</p> <p>5.8 beschikken over voldoende sociale vaardigheden om binnen het beroepenveld adequaat te kunnen communiceren met klanten, wetenschappers, collega's, leidinggevend en ondergeschikten, samenwerkende of betrokken partijen e.a.</p> <p>5.9 zijn zich bewust van eigen waarden en normen en de voor de discipline en de</p>
------------	--

³ Een aantal geformuleerde eindkwalificaties gelden zowel in het kader van de academische als de professionele vorming, bijvoorbeeld 'kunnen reflecteren' en 'kwaliteitsbewustzijn'.

	beroepspraktijk gangbare waarden en normen en houden rekening met de ethische aspecten van eigen handelen en communicatie.
Overeen- komen-de Dublin- descriptor(en)	<p>Toepassen kennis en inzicht Is in staat om kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van hun werk of beroep laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen op het vakgebied.</p> <p>Oordeelsvorming Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.</p> <p>Communicatie Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten.</p>

Rol	De communicatiewetenschappelijk onderzoeker en professional
Competenties	<p>Ontwikkelingscompetenties</p> <p><i>CW stelt zich voor de bacheloropleiding ten doel de studenten zodanig op hun toekomst voor te bereiden dat zij:</i></p> <p>beschikken over de ontwikkelingsvaardigheden en houding die vereist zijn om zichzelf in de toekomst verder te ontwikkelen; hun eigen leer- en werkproces zelfstandig weten vorm te geven, uit te voeren, te beoordelen en bij te sturen en noodzakelijke informatiebronnen en hulpmiddelen te lokaliseren en adequaat in te zetten.</p>
Eindtermen	<p>Afgestudeerde CW'ers:</p> <p>6.1 hebben ervaring opgedaan met kennis, methoden en technieken, vocabulaire en cultuur van een andere discipline (minor) en daardoor een bredere blik op wetenschapsgebieden ontwikkeld en/of hebben hun sociale en culturele horizon verbreed door een verblijf in het buitenland.</p> <p>6.2 hebben oog voor wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.</p> <p>6.3 hebben verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van hun handelen.</p> <p>6.4 hebben een kwaliteitsbewuste attitude ten aanzien van zijn werk en producten.</p> <p>6.5 zijn in staat feedback te ontvangen en daarop adequaat te reageren.</p>
Overeen- komende Dublin- descriptor(en)	<p>Leervaardigheden Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.</p>

Masteropleiding Communication Studies

Eindtermen masteropleiding Communication Studies (CS)

The MSc programme CS aims at preparing students for their future as follows:

1. With regard to generic competencies:

- 1.1. (Building on the subject specific competencies of the Bachelor's phase) deepen knowledge and insights into the development, core understandings, and theories of at least one selected scientific domain of the Master's programme CS.
- 1.2. Have knowledge and insights into the problems of social science research.
- 1.3. Are familiar with the applications and limitations of communication research instruments.

2. With regard to the research competencies/academic training (scientific competencies: the communications researcher):

- 2.1. Are able to independently and strategically execute the core tasks of the scientist: formulating a problem statement, literature study, research design, data collection and analysis, reporting.
- 2.2. Are able to render complex communications problems researchable.
- 2.3. Are able to use scientific knowledge (theories, concepts, models, techniques) in analysing and solving complex (research or design) problems in the domain of communication studies.
- 2.4. Are able to construct new knowledge (theory forming, model forming, and instrument forming) based on existing knowledge, independently or by team, and to share and discuss this knowledge within scientific fora and among interested parties from the professional domain.
- 2.5. Have command over the previously mentioned competencies, necessary academic and intellectual skills, such as critical, consistent, rational, and creative thinking, argumentation skills, reflexive capacities, and the ability to generalise.

3. With regard to the application of scientific competencies/professional competencies (designer, advisor, policymaker, manager):

- 3.1 Are able to offer targeted advice and information to clients and stakeholders pertaining to solutions or communication science-related (design) problems as well as for designing, planning, and mentoring the implementation and evaluation course, and within that:
 - a. Seeing the value of a scientific attitude for performance in professional practice.
 - b. Having insights into the moral aspects of communications problems (ethical consciousness), possessing the skills to support arguments of conflicting values and norms, and thereby having developed a working attitude that is characterised by responsibility and quality assurance.
 - c. Are prepared and able to collaborate, based on the principles of open communication and respect for others.

4. With regard to development competencies:

- 4.1. Possess the necessary skills for independent sculpting and continuation of professional development such as reflection, information, and study skills, and being familiar with relevant sources and channels of information for communications scientists and professionals.
- 4.2. Have a professional working attitude, characterised by readiness for reflection, constructive processing of feedback on results and personal performance, and an orientation toward further professional development and/or study.

Overzicht van competenties, eindtermen en Dublin Descriptoren

De doelen van de masteropleiding Communication Studies (CS) zijn uitgewerkt in competenties. Aan de beschreven competenties heeft de masteropleiding voor de

afgestudeerde master de rollen van onderzoeker en communicatieprofessional gekoppeld. Per rol worden de competenties, eindtermen en de overeenkomstige Dublin Descriptoren hieronder uitgewerkt.

Rol	De communicatiewetenschappelijk onderzoeker en professional
Competenties	Vakinhoudelijke competenties
Eindtermen	Afgestudeerde CS'ers: 1.1 hebben (voortbouwend op de vakinhoudelijke competenties van de bacheloropleiding) verdiepende kennis en inzicht in de ontwikkeling, de groundbegrippen en theorieën van in ieder geval één gekozen specialisatie van de masteropleiding CS. 1.2 hebben kennis en inzicht in de methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek. 1.3 zijn bekend met de toepassingsmogelijkheden en beperkingen van communicatieonderzoeksinstrumenten.
Overeenkomende Dublin-descriptor(en)	<i>Kennis en inzicht</i> Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van de bachelor en die deze overtreffen en / of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.

Rol	De communicatiewetenschapper als onderzoeker
Competenties	Wetenschappelijke / academische competenties
Eindtermen	Afgestudeerde CS'ers: 2.1 zijn in staat tot zelfstandige en planmatige uitvoering van de kerntaken van de wetenschapsbeoefenaar: probleemstelling formuleren, literatuuronderzoek, onderzoeksopzet, dataverzameling en -verwerking, rapportage. 2.2 zijn in staat om complexe communicatieproblemen onderzoekbaar te maken. 2.3 zijn in staat tot het gebruik van wetenschappelijke kennis (theorieën, concepten, modellen, technieken) bij het analyseren en oplossen van complexe (onderzoeks- of ontwerp)problemen op communicatiegebied. 2.4 zijn in staat op basis van bestaande kennis, zelfstandig en in teamverband, nieuwe kennis te construeren (theorievorming, modelvorming en instrumentvorming) en deze kennis over te dragen aan wetenschappelijke fora en geïnteresseerden uit de beroepspraktijk en de discussie daarover aan te gaan. 2.5 beschikken over de voor genoemde competenties noodzakelijke academische en intellectuele vaardigheden, zoals de vaardigheid tot kritisch, consistent, rationeel, logisch en creatief denken, over argumenteervaardigheid, over reflexief vermogen en het vermogen tot abstraheren en generaliseren.
Overeenkomende Dublin-descriptor(en)	<i>Kennis en inzicht (2.2 en 2.4)</i> Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van de bachelor en die deze overtreffen en / of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband. <i>Oordeelsvorming (2.5)</i> Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte

	<p>informatie en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.</p> <p>Communicatie (2.1 en 2.4)</p> <p>Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten of niet-specialisten.</p>
--	---

Rol	De academisch geschoolde communicatieprofessional
Competenties	Toegepaste wetenschappelijke competenties / professionele competenties
Eindtermen	<p>Afgestudeerde CS'ers:</p> <p>3.1 zijn in staat tot geïntegreerd gebruik van wetenschappelijke kennis (theorieën concepten, modellen, technieken) bij het analyseren en oplossen van complexe (onderzoeks- of ontwerp)problemen op communicatiekundig gebied; zij:</p> <p>a. zien daarbij de waarde in van een wetenschappelijke houding voor het functioneren in de beroepspraktijk.</p> <p>b. hebben inzicht in de morele aspecten van communicatieproblemen (ethisch besef), beschikken over de vaardigheid om conflicterende waarden en normen beargumenteerd tegen elkaar af te wegen, en hebben een habitus die gekenmerkt wordt door verantwoordelijkheidsbesef en kwaliteitsbewustzijn.</p> <p>c. zijn in staat en bereid is tot samenwerken vanuit het principe van een open communicatie en respect voor anderen.</p>
Overeenkomende Dublin-descriptor(en)	<p>Toepassen kennis en inzicht</p> <p>Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een bredere (of multidisciplinaire) context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan.</p> <p>Oordeelsvorming</p> <p>Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.</p> <p>Communicatie</p> <p>Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten of niet-specialisten.</p>

Rol	De communicatiewetenschappelijk onderzoeker en professional
Competenties	Ontwikkelingscompetenties
Eindtermen	<p>Afgestudeerde CS'ers:</p> <p>4.1 beschikken over de, voor het zelfstandig vormgeven en voortzetten van de professionele ontwikkeling, benodigde vaardigheden, zoals reflectie-, informatie- en studievoordigheden, en bekend zijn met de voor communicatiewetenschappers en professionals relevante informatiebronnen en kanalen.</p>

	4.2 hebben een professionele werkhouding, gekenmerkt door de bereidheid tot reflectie, het constructief omgaan met feedback op resultaten en persoonlijk functioneren en de gerichtheid op verdere professionele ontwikkeling en/of studie.
Overeenkomende Dublin-descriptor(en)	<i>Leervaardigheden</i> Bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Bijlage 5: Curricula

Curriculum van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap

Legenda / leerlijnen:

	Theoretische vakken
	Ontwerpvakken
	Methoden en technieken vakken
	Academische vaardigheden vakken
	Integratievakken

Eerste studiejaar (Bachelor 1, de propedeeuse)

Semester 1		Semester 2	
Blok 1A	Blok 1B	Blok 2A	Blok 2B
Inleiding Communicatiewetenschap: Theorie (4 EC)	Inleiding Communicatiewetenschap: Praktijk (4 EC)	Sociale Psychologie voor Managers (4 EC)	Tekstwetenschap (4 EC)
Media en Communicatie (4 EC)	Organisatiekunde voor CW (4 EC)	Onderzoekspracticum 1 (6 EC)	
Inleiding Onderzoeksmethodologie (4 EC)	Dataverzameling voor CW (4 EC)	Statistiek 1 (4 EC)	Statistiek 2 (4 EC)
Communicatiekundig Ontwerpen (4 EC)		Ontwerpen van Nieuwe mediatoepassingen (6 EC)	
Academische Vaardigheden (4 EC)			

Tweede studiejaar (Bachelor 2)

Semester 1		Semester 2	
Blok 1A	Blok 1B	Blok 2A	Blok 2B
Corporate Communication (8 EC)		Marketing Communication (8 EC)	
Statistiek 3 (4 EC)	Kwalitatief Onderzoek voor CW (4 EC)	Communication Research (4 EC)	Praktijkmodules Communicatie- onderzoek (4 EC)
Organisaties in de Media (4 EC)	Gezondheids- communicatie (4 EC)	New Media and Communication (8 EC)	
Ontwerpen van Printmedia (6 EC)		Onderzoekspracticum 2 (6 EC)	

Derde studiejaar (Bachelor 3)

Semester 1		Semester 2	
Blok 1A	Blok 1B	Blok 2A	Blok 2B
Keuzeruimte (minor, stage, studie in het buitenland) (30 EC)		Modelontwerp in de Communicatie- wetenschap (4 EC)	Philosophy of Communication (4 EC)
		Onderzoekparadigm a's in de Communicatie- wetenschap (4 EC)	Bacheloropdracht (18 EC)

Het eerste semester van het derde studiejaar is vrij geroosterd voor keuzeruimte. Het is de bedoeling dat studenten zelf een weloverwogen keuze maken hoe ze deze ruimte van 30 EC willen invullen. Dit kan op verschillende manieren:

1. Een door de examencommissie CW/CS goedgekeurde minor van de Universiteit Twente. Een minor is een gestructureerd, samenhangend en afgerond onderwijspakket van minstens 20 EC.
2. Een stage in binnen- of buitenland. Studenten kunnen een oriënterende praktijkstage of een onderzoeksstage doen van 5, 10, 15 of maximaal 20 EC.
3. Studenten kunnen de keuzeruimte (geheel of gedeeltelijk) invullen met keuzevakken van andere opleidingen van de Universiteit Twente, een universiteit in Nederland of het buitenland. Ze moeten daarvoor toestemming krijgen van de examencommissie CW/CS. Studenten dienen daarvoor een gemotiveerd verzoek in waarin ze aantonen dat er sprake is van een samenhangend vakkenpakket en dat de vakken voldoende academisch niveau hebben.
4. Een combinatie van bovengenoemde mogelijkheden.

Curriculum van de masteropleiding Communication Studies

Legenda:

	Kernvak en verdiepingsvak specialisatie Marketing Communication
	Kernvak en verdiepingsvak specialisatie Corporate Communication
	Kernvak en verdiepingsvak specialisatie New media and Communication
	Keuzevakken

Semester 1		Semester 2	
Blok1A	Blok 1B	Blok 2A	Blok 2B
Essentials in Marketing Communication and Consumer Behaviour (10 EC)		Essentials in Marketing Communication and Consumer Behaviour (10 EC)	
Essentials in Corporate and Organisational Communication (10 EC)		Essentials in Corporate and Organisational Communication (10 EC)	
Essentials in New Media and Communication (10 EC)		Essentials in New Media and Communication (10 EC)	
Design and Affective Experience (5 EC)	Research Topics in Marketing Communication and Consumer Behaviour (5 EC)	Commercial Communication and Marketing Psychology (5 EC)	Research Topics in Marketing Communication and Consumer Behaviour (5 EC)
Corporate Visual Identity Management (5 EC)	Research Topics in Corporate and Organisational Communication (5 EC)	Employee Communication (5 EC)	Research Topics in Corporate and Organisational Communication (5 EC)
Reputation Management (5 EC)	Research Topics in New Media (5 EC)	Internet Advertising and Marketing (5 EC)	Research Topics in New Media (5 EC)
User Centered Design of New Media (5 EC)	Persuasive Communication (5 EC)	Public Affairs (5 EC)	Communication of Service Organisations (5 EC)
eGovernment (5 EC)	Communication and Compliance (5 EC)	Current Issues in New Media (5 EC)	Marketing Strategy (5 EC)
	Crisis and Risk Communication (5 EC)		Trust and Organisations (5 EC)
	New Media in Organisations (5 EC)		

De masteropleiding Communication Studies biedt een verdieping in één van de volgende drie specialisaties: Marketing Communication, Corporate Communication en New Media and Communication. Voordat de studenten beginnen met de masteropleiding kiezen zij voor één van deze drie specialisaties.

Wanneer studenten de keuze hebben gemaakt, volgen de studenten in ieder geval het kernvak (10 EC) en het verdiepingsvak (5 EC) van de gekozen specialisatie. Deze vakken worden elk semester aangeboden. Vervolgens kiezen de studenten uit het aanbod van keuzevakken nog drie vakken van elk 5 EC. De masteropleiding CS wordt afgerond met een afstudeeropdracht van 30 EC.

Bijlage 6: Relatie eindtermen en programmaonderdelen

Bacheloropleiding Communicatiewetenschap

Overzicht relatie eindtermen en programmaonderdelen, studiejaar 2011/2012 (deel 1 van 2)

	Vakinhoudelijke kennis											Rol wetenschap-pelijk onderzoeker						Rol ontwerper, adviseur, beleidsmaker/manager					
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	2	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	4.6	
192413110	Inleiding Communicatiewetenschap: Theorie	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	x				
192413120	Inleiding Communicatiewetenschap: Praktijk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x										
192413040	Communicatiekundig Ontwerpen	x	x	x	x	x	x										x	x	x				
192431240	Media en Communicatie																						
201000096	Organisatiekunde voor CW	x																					
191962150	Inleiding Onderzoeksmethodologie																					x	
192432200	Dataverzameling voor CW																						
192431210	Ontwerpen van Nieuwe Mediat toepassingen																						
201100085	Sociale Psychologie voor Managers																						
192412300	Tekstwetenschap																						
191962160	Statistiek 1																						
191962170	Statistiek 2																						
192414000	Onderzoekspracticum 1																						
192412250	Academische Vaardigheden																						
192450220	Corporate Communication	x	x																				
201000097	Organisaties in de Media	x	x	x																			
201000098	Gezondheidscommunicatie																						
191962200	Statistiek 3																						
192432250	Kwalitatief Onderzoek voor CW																						
192431150	Ontwerpen van Printmedia																						
192413070	Marketing Communication																						
192431300	New Media and Communication																						
192460360	Communication Research	x	x																				
192460380	Praktijkmodules Communicatieonderzoek	x	x																				
192414300	Onderzoekspracticum 2																						
201000099	Modelontwerp in de Communicatiewetenschap																						
201000119	Onderzoekparadigma's in de Communicatiewetenschap																						
192460090	Philosophy of Communication																						
192460600	Bacheloropdracht																						

Overzicht relatie eindtermen en programmaonderdelen, studiejaar 2011/2012 (deel 2 van 2)

	Algemene beroepsvoorbereidende competenties										Algemene persoonlijke vorming						
	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6	5.7	5.8	5.9	5.10	5.11	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	7
192413110																	
Inleiding Communicatiewetenschap: Theorie																	
192413120										x							
Inleiding Communicatiewetenschap: Praktijk										x							
192413040				x	x												
Communicatiekundig Ontwerpen				x	x												
192431240																	
Media en Communicatie																	
201000096																	
Organisatiekunde voor CW																	
191962150										x							
Inleiding Onderzoeksmethodologie										x							
192432200																	
Dataverzameling voor CW																	
192431210	x		x	x	x						x		x			x	
Ontwerpen van Nieuwe Media-toepassingen	x		x	x	x						x		x			x	
201100085																	
Sociale Psychologie voor Managers																	
192412300																	
Tekstwetenschap																	
191962160											x						
Statistiek 1											x						
191962170											x						
Statistiek 2											x						
192414000	x	x		x	x	x		x		x			x		x		
Onderzoekspracticum 1	x	x		x	x	x		x		x			x		x		
192412250																	
Academische Vaardigheden																	
192450220	x	x		x	x	x							x		x		
Corporate Communication	x	x		x	x	x							x		x		
201000097																	
Organisaties in de Media																	
201000098																	
Gezondheidscommunicatie																	
191962200																	
Statistiek 3																	
192432250																	
Kwalitatief Onderzoek voor CW																	
192431160																	
Ontwerpen van Printmedia																	
192413070	x	x		x													
Marketing Communication	x	x		x													
192431300	x	x		x	x	x											
New Media and Communication	x	x		x	x	x											
192460360																	
Communication Research																	
192460380		x															
Praktijkmodules Communicatieonderzoek		x															
192414300	x	x			x	x		x									
Onderzoekspracticum 2	x	x			x	x		x									
201000099																	
Modelontwerp in de Communicatiewetenschap																	
201000119	x																
Onderzoekparadigma's in de Communicatiewetenschap	x																
192460090	x																
Philosophy of Communication	x																
192460600	x	x	x	x	x	x		x		x			x		x		x
Bacheloropdracht	x	x	x	x	x	x		x		x			x		x		x

Masteropleiding Communication Studies

Overzicht relatie eindtermen en programmaonderdelen, studiejaar 2011/2012

			Generic competencies									Research competencies/academic training (scientific competencies: the communications researcher)					Application of scientific competencies / professional competencies (designer, advisor, policy maker, manager)			Development competencies	
			1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1a	3.1b	3.1c	4.1	4.2						
C	V	201000110	x	x		x			x		x	x				x		x			
C	V	201000111	x	x	x	x	x		x		x					x	x		x		
C	K	192403000																			
C	K	192403600	x	x	x	x			x		x								x		
C	K	192403650	x			x	x		x		x								x		
C	K	192403750	x			x	x		x		x								x		
C	K	200900001	x			x													x		
C	K	201100088	x				x		x		x								x		
C	K	201100087	x	x							x								x		
M	V	201000102	x	x			x				x								x		
M	V	201100174	x	x			x				x								x		
M	K	192405110				x			x		x										
M	K	192402500	x						x		x										
M	K	201000107	x	x					x		x								x		
M	K	201000117	x								x										
M	K	201100086	x						x		x										
N	V	201000112	x	x			x		x		x								x		
N	V	201000114	x	x			x		x		x								x		
N	K	201000108	x								x								x		
N	K	201000113	x						x		x								x		
N	K	201000115	x						x		x								x		
N	K	201000116	x				x		x		x								x		
N	K	201000118	x				x		x		x								x		
all	V		x	x			x		x		x								x		

Toelichting: C = Corporate Communication, M = Marketing Communication, N = New Media and Communication
 V = Verplicht vak, K = Keuzevak

Bijlage 7: Leerlijnen in de bacheloropleiding

Het onderwijsprogramma van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap (CW) is gebaseerd op vijf leerlijnen die verspreid over de drie studiejaar worden aangeboden. Hieronder volgt een beschrijving van de leerlijnen.

1. Leerlijn theorie

In de vakken uit de theoretische leerlijn wordt een breed overzicht geboden van relevante theorieën en modellen die de basis vormen van het vakgebied communicatiewetenschap, die de studenten leren toepassen op communicatievraagstukken uit de praktijk. De theoretische leerlijn is verdeeld over de drie studiejaar, waarbij elk jaar een eigen karakter heeft. De vakken in het eerste jaar leggen de basis voor de vervolgvakken. In het tweede jaar verdiepen de studenten zich onder andere in de drie deelgebieden die tevens de masterspecialisaties vormen. In het derde studiejaar staan wetenschappelijke verdieping en reflectie centraal.

2. Leerlijn methodologie

In de leerlijn methodologie staat het verwerven van methodologische kennis en vaardigheden centraal. De studenten leren hoe een kwalitatief en kwantitatief onderzoek moet worden opgezet, op welke manieren zij data kunnen verzamelen, en hoe deze data geanalyseerd kunnen worden. Voor het uitvoeren van kwantitatief onderzoek is statistische kennis uiteraard erg belangrijk.

3. Leerlijn ontwerpen

In de leerlijn ontwerpen staat de methodologie centraal van het systematisch oplossen van communicatieproblemen. Het gaat in deze leerlijn om theoretische kennis over ontwerpprocessen en factoren die kunnen bijdragen aan het succes van interventies. Veel aandacht wordt besteed aan de rol van onderzoek in ontwerpprocessen. Hoe worden bestaande wetenschappelijke theorieën en inzichten gebruikt ter onderbouwing van ontwerpbeslissingen? Welke vormen van toegepast onderzoek kunnen worden ingezet ter ondersteuning van een ontwerpproces? Andere relevante thema's zijn: samenwerking, creativiteit, projectmanagement en inlevingsvermogen. In beperkte mate gaat het ook om het zelf ontwikkelen van communicatiemiddelen.

4. Leerlijn academische en professionele vaardigheden

Communicatiewetenschap is een opleiding die opleidt tot academische professional. Bij afronding van de opleiding CW moeten de studenten over adequate mondelinge en schriftelijke communicatieve vaardigheden beschikken. Daarom is er een academische en professionele vaardighedenlijn in het curriculum opgenomen, bestaande uit één cursorisch vak (Academische Vaardigheden). De studenten leren in dit vak verschillende soorten teksten te schrijven, zoals rapporten en artikelen. Ook leren zij wetenschappelijke informatie op te zoeken en te verwerken. Daarnaast oefenen de studenten met presentatietechnieken. In het vervolg van het curriculum worden deze vaardigheden geïntegreerd in diverse inhoudelijke vakken. In het eerste studiejaar zijn dat de vakken Ontwerpen van Nieuwemediatietoepassingen, Tekstwetenschap en Onderzoekspracticum 1. In het tweede studiejaar zijn dat de vakken Corporate Communicatie, Ontwerpen van printmedia en Onderzoekspracticum 2.

5. Integratie van leerlijnen

In de integratievakken worden de studenten geacht alle kennis te gebruiken die ze in eerdere vakken hebben opgedaan. Aan het eind van elk studiejaar is er een integratievak aangeduid

met de term ‘onderzoekspracticum’, die aangeeft dat de onderzoeksvaardigheden toegepast moeten worden in een praktijkcasus. Het gaat steeds om een onderzoeksvak waarin studenten methodologie en inhoudelijke kennis uit de eerdere vakken moeten toepassen op een concrete casus. In het eerste jaar moeten studenten in het Onderzoekspracticum 1 elementair kwantitatief onderzoek uitvoeren. In het tweede jaar betreft het bij het Onderzoekspracticum 2 een bijzondere vorm van kwalitatief onderzoek (namelijk een formatieve evaluatie van een communicatiemiddel). In het derde jaar voeren de studenten in de bacheloropdracht zelfstandig een volwaardig praktijkonderzoek uit. In al deze vakken oefenen de studenten ook met mondelinge en schriftelijke rapportage. Deze vaardigheden maken deel uit van de beoordeling.

Samenhang tussen de leerlijnen

Tussen de leerlijnen zijn er diverse raakvlakken, nog afgezien van de integratievakken en de manier waarop academische vaardigheden zijn geïntegreerd in diverse inhoudelijke vakken.

Tussen de theorie- en de ontwerp-leerlijn liggen de raakvlakken voor de hand. Theorieën en inzichten uit de verschillende theorievakken worden in de ontwerpvakken gebruikt. Al in het eerste semester van het eerste jaar kunnen studenten inzichten uit ‘Inleiding Communicatiewetenschap’ gebruiken bij ‘Communicatiekundig Ontwerpen’. In het tweede semester van datzelfde jaar is er een soortgelijke relatie tussen de vakken ‘Media en Communicatie’ en ‘Ontwerpen van Nieuwemediatoepassingen’. In het tweede jaar maken studenten in het vak ‘Ontwerpen van Printmedia’ gebruik van inzichten uit het eerstejaars theorievak ‘Tekstwetenschap’. In het vak ‘Communicatieonderzoek’ komen inzichten terug uit vrijwel alle theorievakken. Om zinvol te kunnen praten over methoden voor imago- of reputatieonderzoek is kennis over deze onderwerpen nodig. Om de kwaliteit van interne communicatie te kunnen onderzoeken is gedegen kennis van de verschillende aspecten van organisatiecommunicatie een vereiste. In het tweedejaarsvak Nieuwe Media en Communicatie moeten studenten individueel een probleemanalyse uitvoeren, een onderzoeksvoorstel formuleren en een ontwerpvoorstel op het gebied van de Nieuwe media beargumenteren, op basis van vaardigheden die in diverse andere vakken zijn opgedaan.

Tussen de methodologie-leerlijn en de ontwerp-leerlijn fungeert één vak als scharnierpunt: het tweedejaars ontwerpvak ‘Communicatieonderzoek’. In dit vak wordt de kennis over validiteit en betrouwbaarheid van onderzoeksmethoden en de analyse van onderzoeksgegevens toegepast op de specifieke ontwerpmethoden die in de communicatiepraktijk worden gebruikt.

Tussen de methodologie-leerlijn en de theorieleerlijn zijn er raakvlakken in het derde jaar. De theorievakken ‘Modelontwerp in de Communicatiewetenschap’ en ‘Onderzoekparadigma’s in de Communicatiewetenschap’ bouwen voort op de methodologievakken. In de beide theorievakken gaat het vooral om reflectie op de academische theorievorming, waarbij onderzoek vanzelfsprekend een grote rol speelt.

Bijlage 8: Kwantitatieve gegevens over de opleiding

In-, door- en uitstroomgegevens bacheloropleiding Communicatiewetenschap

Cohortomvang en samenstelling

Cohortomvang met vooropleidingscategorie ¹						
Cohort	VWO n	HBO prop. n	HBO ² n	Buitenland n	Overig n	Totaal n
05-06	43	3	10	8	1	65
06-07	41	2	0	14	0	57
07-08	61	5	0	32	1	99
08-09	39	3	1	17	8	68
09-10	39	4	3	17	12	75

¹ De cijfers over instroom, rendementen en studieduur zijn gebaseerd op de volgende definitie van een cohort: tot een cohort worden gerekend de studenten bij wie de combinatie van inschrijving voor een opleiding aan een bepaalde instelling voor de eerste maal voorkomt = eerstejaars-opleiding-Instelling (EOI). Studenten met meerdere inschrijvingen worden niet tot het cohort gerekend en vallen dus ook buiten de berekeningen van het rendement of de studieduur. De instroom in een bachelor wordt onderscheiden naar vooropleiding: VWO, HBO-propedeuse, WO of overig (= incl studenten met een internationale vooropleiding).

Studenten met een HBO-einddiploma als hoogste vooropleiding blijven buiten beschouwing.

² Als de opleiding schakelstudenten inschrijft in de bachelorfase, is HBO incl. studenten in schakelprogramma/premaster.

Instroom

Instroom (voorkomen 1 en totaal) uitgesplitst naar geslacht (voltijdse instroom) ¹						
Cohort	Voorkomen 1			Totaal		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
	n	%	%	n	%	%
05-06	65	34	66	117	40	60
06-07	57	40	60	66	39	61
07-08	99	35	65	106	36	64
08-09	68	29	71	75	31	69
09-10	75	27	73	80	29	71

¹ Het aandeel mannen en vrouwen (totaal en percentage) van het aantal voltijd inschrijvingen van een cohort. Onder “voorkomen 1” worden de studenten verstaan die bij één opleiding staan ingeschreven. Onder “totaal” zijn tevens de studenten meegenomen die bij meer dan één opleiding (mogelijk ook bij een opleiding aan een andere instelling) staan ingeschreven.

Uitval

Uitval bachelorstudenten (VWO instroom) ¹					
Cohort	Omvang Cohort	Uitval Bachelor studenten			Selectiviteit eerste jaar
		Na 1 jaar	Na 2 jaar	Na 3 jaar	

	<i>n</i>	cum. %	cum. %	cum. %	%
05-06	43	9	14	19	50
06-07	41	12	15	17	71
07-08	61	10	10	10 ²	100 ²
08-09	39	10	15 ²		
09-10	39	18 ²			

¹ Het uitvalpercentage is het percentage studenten van een cohort dat na respectievelijk 1, 2 of 3 jaar geen bachelorexamen heeft behaald en niet meer is ingeschreven voor dezelfde (of equivalente) opleiding binnen de instelling.

De selectiviteit van het eerste jaar is het aantal studenten dat uitvalt in het eerste jaar als percentage van de totale uitval na 3 jaar. Het cijfer zegt hiermee iets over het selecterende en oriënterende karakter van het eerste jaar: hoe hoger het cijfer, des te hoger de selectie die in het eerste jaar heeft plaatsgevonden.

De uitval wordt alleen berekend over studenten met een vwo-vooropleiding die in één opleiding ingeschreven staan (het zogenaamde KUO-standaardcohort).

² Voorlopige cijfers peildatum 1 oktober.

Uitval bachelorstudenten (VWO instroom) naar bestemmingscategorie ¹								
Cohort	Omvang	Omvang	Binnen instelling		Binnen WO		Naar HBO	Uit HO
	Cohort	Uitval	Naar MA	Naar BA	Naar MA	Naar BA		
	<i>n</i>	<i>n</i>	%	%	%	%	%	%
05-06	43	8	0	0	0	25	50	25
06-07	41	7	14	0	0	29	57	0
07-08	61	6	0	0	0	33	50	17

¹ De totale uitval van bachelorstudenten (KUO-standaardcohort) van een cohort na 3 jaar, onderverdeeld naar bestemmingscategorie: binnen de instelling (bachelor of master), wo elders (bachelor of master), HBO of buiten het HO.

Rendement

Bachelorrendement van herinschrijvers opleiding (VWO instroom) (voltijdse instroom) ¹								
Cohort	Omvang herinschr. <i>n</i>	% totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers (cumulatief %)					
			na 3 jaar cum. %	na 4 jaar cum. %	na 5 jaar cum. %	na 6 jaar cum. %	> 6 jaar cum. %	hoop > 6 j cum. %
05-06	39	91	3	46	74			
06-07	36	88	6	39				
07-08	55	90	31					
08-09	35	90						
09-10	32	82						

¹ Het bachelorrendement van herinschrijvers na 1 jaar is het cumulatief percentage studenten van een cohort, ingestroomd in een bacheloropleiding - en na het eerste jaar opnieuw ingeschreven voor dezelfde (of equivalente) opleiding binnen de instelling- dat respectievelijk 3, 4, 5, 6 of meer jaar na eerste inschrijving het bachelorexamen binnen dezelfde (of equivalente opleiding) aan deze instelling heeft behaald.

Bachelorrendement (totale instroom) (voltijdse instroom) ¹								
Cohort	Omvang herinschr. <i>n</i>	% totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers (cumulatief %)					
			na 3 jaar cum. %	na 4 jaar cum. %	na 5 jaar cum. %	na 6 jaar cum. %	> 6 jaar cum. %	hoop > 6 j cum. %
05-06	52	80	6	44	69			
06-07	49	86	16	47				
07-08	87	88	28					
08-09	59	87						
09-10	59	79						

In-, door- en uitstroomgegevens masteropleiding Communication Studies

Cohortomvang en samenstelling

Cohortomvang en onderwijs-herkomst instroom (voltijdse instroom) ¹					
Cohort	Omvang Cohort	Eigen Universiteit	Andere instellingen		
			NL Universiteit	HBO	Buiten HO
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>
05-06	146	91	13	38	4
06-07	133	64	15	51	3
07-08	146	66	15	63	2
08-09	125	67	17	37	4
09-10	144	55	8	73	8

¹De cohort omvang betreft alle studenten met een EOI inschrijving van een bepaald jaar. Peildatum is 1 oktober. In deze tabel is het cohort uitgesplitst naar herkomst: WO-doorstroom van de eigen instelling, WO-instroom van een andere instelling, HBO-instroom of anders (Buiten HO, bevat ook de internationale instroom).

Instroom

Instroom master naar onderwijsvorm (voltijd en deeltijd) en geslacht ¹									
Cohort	Alle MA studenten			Voltijd			Deeltijd		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>
05-06	149	52	97	146	51	95	3	1	2
06-07	140	43	97	133	40	93	7	3	4
07-08	155	51	104	146	48	98	9	3	6
08-09	132	46	86	125	44	81	7	2	5
09-10	151	59	92	144	59	85	7	0	7

¹De cohort omvang betreft alle studenten met een EOI inschrijving van een bepaald jaar. In deze tabel is het cohort uitgesplitst naar voltijd en deeltijd/duaal.

Aantal afgestudeerden

Tabel M6.1: Afgestudeerden Master Communication studies Universiteit Twente

Afgestudeerden Master Communication Studies ¹	
Cohort	<i>n</i>
04-05	23
05-06	69
06-07	83
07-08	115
08-09	110
09-10	107

¹ Het aantal bij de opleiding behaalde masterdiploma's uitgesplitst naar jaar van afstuderen. De beroeps- of postdoctoraal examens worden buiten beschouwing gelaten.

Contacturen en werkvormen per fase van de studie

Contacturen per semester en studiejaar van de bacheloropleiding Communicatiewetenschap

	1 ^e semester						2 ^e semester						Totaal
	HC ¹	WC ²	Pr ³	Ov ⁴	Individueel ⁵	Sub-totaal	HC ¹	WC ²	Pr ³	Ov ⁴	Individueel ⁵	Sub-totaal	
B1	84	72	6	1	677	840	60	62	72	5	641	840	1680
B1	Gemiddeld 11,6 uur per collegeweek						Gemiddeld 14,2 uur per collegeweek						
B2	56	36	36	12	700	840	56	22	0	10	752	840	1680
B2	Gemiddeld 10 uur per collegeweek						Gemiddeld 6,3 uur per collegeweek						
B3	Keuzeruimte						840	60			786	840	1680
B3							Gemiddeld 4,3 uur per collegeweek						

¹ Hoorcollege

² Werkcollege

³ Practica

⁴ Hieronder vallen symposia, bespreking op de kamer docent, presentaties e.d.

⁵ Individueel en/of in groepsverband werken aan opdrachten en projecten onder begeleiding van docenten en zelfstudie ter voorbereiding van schriftelijke tentamens.

Contacturen tijdens de masteropleiding

In de master Communication Studies volgen nominaal studerende studenten in het eerste semester vijf vakken: één vak van 10 EC en vier van 5 EC. Per 5 EC-vak zijn er zeven weken lang wekelijks twee contacturen gepland. Het 10 EC-vak loopt het hele semester, eveneens met twee contacturen per week. Dit komt neer op in totaal 84 contacturen in het eerste semester van de masteropleiding.

Het tweede semester van de masteropleiding bestaat uit het zelfstandig, onder begeleiding, uitvoeren en rapporteren van een wetenschappelijk onderzoek. Deze fase van de masteropleiding kent geen geprogrammeerde contacturen.

Personeel

Overzicht wetenschappelijk personeel

Peildatum: 1 januari 2012

Naam	Funcatiecategorïe	FTE	Onderwijs FTE t.b.v. CW en CS	m/v	Gepromoveerd	Bachelor examinator	Master examinator 1 ^e begeleider	Master examinator 2 ^e begeleider
Vakgroep Communicatiewetenschap								
Baas, N. MSc	Docent	1,00	1,00	m	Nee	Ja	Nee	Ja
Beldad, dr. A.	UD	1,00	0,60	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Bittner, dr. J.V.	UD	1,00	0,00	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Bolhuis, W. MSc	Docent	0,20	0,20	v	Nee	Ja	Nee	Ja
Fenko, dr. A.	UD	1,00	0,70	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Galetzka, dr. M.	UD	0,80	0,50	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Gosselt, dr. J.F.	UD	1,00	0,60	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Hegner, dr. S. ¹	UD	1,00	0,70	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Hoof, dr. J.J. van	UD	1,00	0,60	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Janssen, S. MSc	Promovendus	1,00	0,10	v	Nee	Ja	Ja	Ja
Jong, prof. dr. M.D.T. de	Hgl	1,00	0,20	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Karreman, dr. J.	UD	1,00	0,60	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Krokké, J. MSc	Onderzoeker	1,00	0,00	m	Nee	Nee	Nee	Nee
Linders, dr. P.C.J.	Docent	0,40	0,40	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Okken, drs. V.S.	Promovendus	1,00	0,00	v	Nee	Ja	Nee	Ja
Pruyn, prof. dr. A.T.H.	Hgl	1,00	0,40	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Rompay, dr. T.J.L. van	UD	1,00	0,60	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Tempelman, drs. M.H. ²	Docent	1,00	0,50	m	Nee	Ja	Nee	Ja
Timmer, J.F.M. MSc	Docent	1,00	1,00	m	Nee	Ja	Nee	Ja
Vuuren, dr. H.A. van	UD	1,00	0,60	m	Ja	Ja	Ja	Ja
20 medewerkers		18,40	9,30		13	19	14	19
Vakgroep Media, Communicatie en Organisatie								
Ben Allouch, dr. S.	UD	1,00	0,60	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Boer, Y.J.P. van den MSc	Promovendus	1,00	0,00	v	Nee	Nee	Nee	Nee
Deursen, dr. ing. A.J.A.M.	UD	1,00	0,60	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Dijk, prof. dr. J.A.G.M. van	Hgl	1,00	0,40	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Ebberts, dr. W.E.	UD	0,00	0,00	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Geest, dr. T.M. van der	UHD	1,00	0,60	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Gorp, dr. A. van	UD	1,00	0,70	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Graaf, M.M.A. de MSc	Promovendus	1,00	0,00	v	Nee	Ja	Nee	Ja
Heuvelman, dr. A.	UHD	1,00	0,15	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Kommers, dr. P.A.M.	UHD	1,00	0,30	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Ongena, G.	Promovendus	1,00	0,00	m	Nee	Nee	Nee	Nee
Pieterse, dr. W.J.	UD	0,20	0,00	m	Ja	Ja	Ja	Ja

Tije, S. ten MSc	Onderzoeker	1,00	0,00	v	Nee	Ja	Nee	Ja
Vries, dr. S.A. de	UD	0,40	0,40	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Wijngaert, dr. L.A.L. van de	Onderzoeker	1,00	0,00	v	Ja	Ja	Ja	Ja
15 medewerkers		12,60	3,75		11	13	11	13
Vakgroep Communicatiewetenschap –sectie academische vaardigheden								
Draijer, drs. M.J.	Docent	0,60	0,00	m	Nee	Nee	Nee	Nee
Guljé-Roos, drs. M.H.	Docent	0,40	0,20	v	Nee	Nee	Nee	Nee
Hoeflaak, drs. D.	Docent	0,80	0,10	m	Nee	Nee	Nee	Ja
Jonker, J.	Docent	1,00	0,25	m	Nee	Nee	Nee	Nee
Lentfering ⁴	Docent	0,30	0,15	v	Nee	Nee	Nee	Nee
Mutsvairo, drs. B.	Docent	0,50	0,50	m	Nee	Nee	Nee	Ja
Oskam-van Leeuwen, S.W.M. MSc ⁵	Docent	0,50	0,20	v	Nee	Nee	Nee	Nee
Timmers, drs. R.H.M. ³	Docent	0,80	0,00	v	Nee	Ja	Nee	Ja
Tollenaar, drs. W.B.	Docent	0,80	0,10	v	Nee	Nee	Nee	Nee
Verheggen, M.J.M.F. MSc	Docent	0,90	0,05	v	Nee	Nee	Nee	Nee
10 medewerkers		6,60	1,55		0	1	0	3
Overige vakgroepen								
Aydin, prof. dr. O.	Hgl.	0,80	0,25	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Drossaert, dr. C.H.C.	UHD	1,00	0,03	v	Ja	Ja	Ja	Ja
Gemert-Pijnen, dr. J.E.W.C.	UHD	0,80	0,04	v	Ja	Nee	Nee	Nee
Glas, prof. dr. C.A.W.	Hgl.	1,00	0,05	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Gutteling, dr. J.M.	UHD	1,00	0,10	m	Ja	Ja	Ja	Ja
Hendriks, drs. M.A.	UD	0,80	0,05	v	Nee	Nee	Nee	Nee
Ommeren,	Docent	1,00	0,10	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Oosterloo, drs. S.J.	Docent	1,00	0,20	m	Nee	Nee	Nee	Nee
Pieterse, dr. M.E.	UD	1,00	0,04	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Rossum, dr. E.J. van	UD	1,00	0,25	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Slegers, prof. dr. P.J.C.	Hgl.	0,80	0,05	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Taal, dr. E.	UHD	1,00	0,04	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Tielen, ir. W.M.M.	Docent	1,00	0,20	m	Nee	Nee	Nee	Nee
Veldkamp, dr. ir. B.P.	UHD	1,00	0,05	M	Ja	Nee	Nee	Nee
Visscher, dr. A.J.	UHD	1,00	0,05	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Vos, dr. ir. H.J.	Docent	1,00	0,40	m	Ja	Nee	Nee	Nee
Student-assistenten			0,75					
16 medewerkers			2,65		13	2	2	2

¹ Wordt per 15 januari 2012 aangesteld als UD met een 0,7 fte onderwijsaanstelling.

² Stage- afstudeercoördinatoren CW en CS.

³ Zwangerschapsverlof.

⁴ Wordt op projectbasis ingehuurd.

⁵ Vervangt docent Timmers tijdelijk i.v.m. zwangerschapsverlof.

Bijlage 9: Bestudeerde bijlagen en documenten

- Portfolio's / scripties / essays en beoordelingsformulieren
- Voorlichtingsmateriaal;
- Studiemateriaal: boeken en syllabi, readers, studiehandleidingen;
- Verplichte literatuur die studenten zelf (via internet) verzamelen;
- Voorbeelden van werkstukken, portfolio's, onderzoeksverslagen van studenten;
- Scriptiereglementen en richtlijnen voor het maken van werkstukken;
- Stagereglementen/handleidingen;
- Tentamen- en examenreglement;
- Toetsmaterialen (enkele tentamens, toetshandleiding en dergelijke) met modelantwoorden;
- Recente verslagen Opleidingscommissie, Examencommissie, onderwijsjaarverslagen, bachelor-masterovergangsregelingen;
- College-, onderwijs- en curriculum-evaluaties, studententevredenheidsmonitor(en), et cetera;
- Alumni-enquêtes,
- Materiaal over de studieverenigingen;
- Jaarverslagen (onderwijs, onderzoek, laatste drie jaar).

Studentnummers van de geselecteerde bachelorscripties

9342	164194	70203	202398	168017
147990	64041	173215	46566	173851
142492	137855	150843	92908	192082

Studentnummers van de geselecteerde masterscripties

80721	188530	173509	155535	64564
78425	209511	181293	118850	89877
91510	13935	117331	29564	150517

Bijlage 10: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Silke van den Beld*

ADRES: *Ypersteen 10 (B&A)
1060 Brussel*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Brussel* DATUM: *1.2.2012*

HANDTEKENING:

1

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Steven Eggemont*

ADRES: *Sint-Amorstraat 29A, 3390 Tiel-Winge, België*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Leuven, België* DATUM: *31 januari 2012*

HANDTEKENING:

1

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE *Prof dr W.F. van Raaij*NAAM: *Looneind 3-b*ADRES: *5131 RK Alphen, N.Br.*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Alphen* DATUM: *30 januari 2012*HANDTEKENING: *W.F. van Raaij*

1

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *PETER VAN AELST*ADRES: *Hoeve - Ten - Beldlaan 36 2550 KONTICH - B*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *UTRECHT* DATUM: *1/02/2012*HANDTEKENING: *[Handwritten signature]*

1

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Nadja Willing*

ADRES: *Lixeltweg, 74
7531 BL Enschede*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOU DEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Enschede

DATUM:

01-02-12

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *P.G.A. Helmig*

ADRES: *Vulcaanstraat 34, Teetbög*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOU DEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

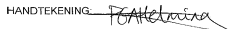
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Utrecht*

DATUM: *01-02-2012*

HANDTEKENING:

	Radboud Universiteit Nijmegen	Universiteit Twente	Universiteit van Amsterdam	Vrije Universiteit Amsterdam
<i>Commissieleden</i>				
Prof. dr. Hilde Van den Bulck	x	x	x	x
Dr. Steven Eggermont	x	x	x	x
Prof. dr. Fred van Raaij	x	x	x	x
Prof. dr. A.A. Fons Maes		x		
Dr. Peter Van Aelst	x		x	x
Nadja Zwilling			x	x
Wendalin van de Giessen	x	x		
<i>Projectleiders</i>				
Nikki M. Verseput Msc	x			
Petra G.A. Helming Msc		x	x	x